

Кошт гадавога камплекта для чытачоў з ЗША, Канады, Аўстраліі, Аргенціны — 60, еўрапейскіх краін — 50 долараў ЗША

Рэдакцыя "ГР" мае ўласны валютны бягучы рахунак 3015107098020 у ААТ "Белзнешэканомбанк", Мінскае аддзяленне 2, код 1530001215

Голас Радзімы

19 снежня 2001 года
Цана 119 рублёў

№ 51 (2765)
E-mail: golas_radzimy@tut.by

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі
Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

НАВІНЫ З НАЦЫЯНАЛЬНАГА ПРЭС-ЦЭНТРА

ЗВЯРТАЮЦЦА У КАНСТЫТУЦЫЙНЫ СУД

За 10 месяцаў бягучага года Канстытуцыйным судом Беларусі вынесена больш за 40 рашэнняў. У той жа час за ўвесь мінулы год — 28. Пра гэта паведаміў журналістам старшыня Канстытуцыйнага суда Рыгор ВАСІЛЕВІЧ.

Сёлета ў суд паступіла больш за 1 000 зваротаў грамадзян, з якіх 27 — калектыўныя. Па словах Р. Васілевіча, гэта сведчыць пра развіццё дэмакратычнага працэсу ў краіне. Пазітыўным момантам з'яўляецца інтэнсіфікацыя канстытуцыйнага кантролю. З аднаго боку, грамадзяне становяцца больш актыўнымі ўдзельнікамі дэмакратычных працэсаў. З другога — узмацняецца ўвага дзяржаўных органаў да абароны правоў грамадзян, у тым ліку з выкарыстаннем матчынасьцей Канстытуцыйнага суда.

Як і заўсёды, Канстытуцыйны суд асноўную ўвагу надае правярцы канстытуцыйнасці нарматыўных актаў. Некалькі рашэнняў, прынятых сёлета, тычыліся прэзідэнцкай выбарчай кампаніі. Асобным прадметам праверкі было пытанне размежавання падведмаснасці спраў паміж агульнымі і гаспадарчымі судамі.

Як адзначыў Рыгор Васілевіч, павысіўся ўзровень выканання прынятых Канстытуцыйным судом рашэнняў, у прыватнасці, з боку Савета Міністраў, Міністэрства юстыцыі, Дзяржаўнага падатковага камітэта і іншых дзяржаўных устаноў.

ХВОРЫМ ДАПАМАГЛЕ ДЗЯРЖАВА

Зараз у Беларусі каля 130 000 хворых на цукровы дыябет. І колькасць іх штогод павялічваецца амаль на 5 000 чалавек.

Больш за ўсё хварэюць у Мінску, Магілёўскай і Гомельскай абласцях. Амаль чвэрць пакутуючых ад дыябету — маладыя людзі.

Па словах кіраўніка Галоўнага ўпраўлення лячэбна-прафілактычнай дапамогі Міністэрства аховы здароўя Беларусі Аляксандра ЦЫБІНА, пазіцыя дзяржавы скіравана

на тое, каб забяспечыць якасную, своєчасовую і, галоўнае, бясплатную дапамогу тым, хто пакутуе ад гэтай страшнай хваробы. Звыш 10 працэнтаў бюджэту, накіраванага на ахову здароўя, выдзяляецца на лячэнне дыябету. На аднаго чалавека патрабуецца каля 600 долараў ЗША ў год.

Але не выпадкова Беларусь прызнана ў СНД эталонам па барацьбе з дыябетам. На сёння неабходных лекаў у краіне назапашана на 4—5 месяцаў наперад. Спецыяльныя школы для дыябетыкаў, якіх у краіне 164, адкрыты амаль ва ўсіх раёнах. Там людзям дапамагаюць не толькі спраўляцца з хваробай, але і даказваць сабе і іншым, што яны паўнацэнныя члены грамадства. На базе 1-й клінічнай бальніцы працуе Рэспубліканскі цэнтр "Цукровы дыябет і цяжарнасць". У мінулым годзе 393 яго пацыенткі нарадзілі здаровых дзяцей.

ТРАНЗІТ ПРАЗ ЛАТВІЮ

З журналістамі сустрэўся Часовы Павераны ў справах Латвіі ў Рэспубліцы Беларусь Эганс НЕЙМАНІС. Дыпламат падкрэсліў, што асноўнымі знешнепалітычнымі прыярытэтамі краіны з'яўляюцца ўстаўленне ў Еўрапейскі Саюз і НАТО, а таксама развіццё добрых адносін з краінамі-суседкамі.

Латвійска-беларускія адносіны развіваюцца дынамічна і перспектыва ва ўсіх сферах. Расце экспарт з двух бакоў. Беларусы выкарыстоўваюць латвійскую прадукцыю ў хімічнай, тэкстыльнай, харчовай, металаапрацоўчай галінах. Латышы зацікаўлены ў беларускіх мінеральных угнаеннях, грузавіках МАЗ, трактарах "Беларус", тралейбусах і іншым. Добра развіваецца беларускі транзіт праз латвійскія марскія парты.

Заўсёды цікава і вынікова праходзіць у Рызе выстава беларускіх вытворцаў.

Максім НЯВІНСКІ.

БЕНЕФІС

НЕЗАБЫЎНЫЯ ВОБРАЗЫ Вікторыі МАЗУР

У Беларускім дзяржаўным музычным тэатры прайшоў бенефіс народнай артысткі Беларусі Вікторыі МАЗУР.

З імем гэтай актрысы звязаны перыяд творчага станаўлення і росквіту калектыву тэатра. Вікторыя Мазур стварыла яркія вобразы галоўных герань у такіх класічных спектаклях, як "Сільва", "Марыца", "Вясёлая ўдава", "Прынцэса цырка".

НА ЗДЫМКУ: Вікторыя МАЗУР у дзень бенефісу.

Фота
Аляксандра ДЗІДЗЕВІЧА.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

БЕЛАРУСІКА: НОВЫ ЗБОРНІК

У выдавецтве "Беларускі кнігазбор" выйшаў у свет зборнік матэрыялаў III Міжнароднага кангрэса беларусістаў "Беларуская культура ў дыялогу цывілізацый", першая сесія якога праходзіла ў маі, а другая — у снежні 2000 года. Зборнік мае агульную назву "Нацыянальныя пытанні". Ён выдадзены намаганнямі Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей, які фінансавай выданне, і групы складальнікаў, сярод якіх была Моніка Банькоўскі з Швейцарыі.

Кніга выйшла тыражом 300 асобнікаў і змяшчае даклады аўтарытэтных аўтараў па праблемах этнагенезу, самабытнасці, стэрэатыпаў і ментальнасці беларусаў, даследаванні гісторыі дзяржаўнасці і міждзяржаўных зносін Беларусі. У асобны раздзел выдзелены паведамленні пра нацыянальныя супольнасці Беларусі.

Доктар філасофскіх навук Уладзімір Конан у сваім дакладзе разважае пра лёс Беларусі ва ўмовах глабалізацыі і сцвярджае непазбежнасць яе нацыянальнага адраджэння.

Аб праблемах захавання беларускай адметнасці ў спавянскай супольнасці гаворыць доктар гістарычных навук Леанід Лыч.

Пра тое, якім успрымаюць беларуса ў Польшчы, піша доктар медыцыны Марта Макара-Студзінска, а кандыдат гістарычных навук Андрэй Кротаў даследуе беларускі стэрэатып Польшчы і палякаў.

Янка Запруднік, доктар гісторыі, робіць параўнальную рэтраспектыву дваццатага стагоддзя.

Статуы Вялікага княства Літоўскага як праяву прававой культуры даследуе кандыдат юрыдычных навук Галіна Дзербіна.

Кніга змяшчае 31 даклад і разлічана як на ўвагу гісторыкаў, філосафаў, палітолагаў, сацыёлагаў, так і шырокага кола чытачоў.

Віктар МАЦЮШЭНКА.

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ ПЫТАННІ

РАССЯЛЯЮЦЦА ЖЫХАРЫ БЕЛАВЕЖСКОЙ ПУШЧЫ

Паляўнічы адзел Нацыянальнага парка "Белавежская пушча" праводзіць адлоў і рассяленне на іншы тэрыторыі Беларусі і за яе межы лясных жыхароў запаведніка.

Па словах намесніка начальніка аддзела Аляксандра Кіслейкі, зараз у лясх пушчы жывуць 250 зуброў, 750 кабаноў, некалькі тысяч ласёў і аленяў. На думку спецыялістаў, колькасць жывёл у запаведніку неабходна рэгуляваць, таму зараз вядзецца адлоў маладых жывёл, каб панізіць колькасць аленяў да 600, кабаноў — да 500. Па словах А. Кіслейкі, залішня колькасць насельнікаў пушчы можа прывесці да пашкоджання расліннасці, у тым ліку і знікнення яе рэдкіх відаў, а таксама

робіць складаным здабыццё ежы для саміх яе жыхароў.

Адлоў і перасяленне маладых асобін жывёл у іншыя лясныя масівы краіны і за яе межы добра адпрацаваны. Пасля адлову жывёл іх некаторы час даглядаюць супрацоўнікі лясных гаспадарак. Пасля гэтага звароў вывоззяць далей ад людзей, дзе яны пачынаюць самастойнае жыццё.

Штогод з Белавежскай пушчы адсяляюць па тры-пяць зуброў. Гэтыя жывёлы лёгка абжываюцца на новых месцах. Адстрэльваюць зуброў звычайна толькі па рашэнню спецыяльнай камісіі пры пацвярджэнні смяротных захворванняў жывёлы.

Алена РУДЗЬ.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

ЗНАК ЯКАСЦІ

ПЕРСПЕКТЫВЫ

ГРАН-ПРЫ ГАМЯЛЬЧАН

Работнікі акцыянернага таварыства "Гомельдрэў" на выставе ў Мінску паланілі сваімі распрацоўкамі строгае журы і павезлі з сабою Гран-пры.

Гэту ўзнагароду прадпрыемства атрымала за мэблю для офісаў і рабочых кабінетаў, якую выпускаюць па праграмах "Версаль" і "Басфор". Выкананая ў стылі "барока" з натуральнага

дуба з выкарыстаннем ручной разьбы, мэбля выглядае масіўна і прадстаўніча, нагадваючы ў нечым мэблю французскіх каралёў.

НА ЗДЫМКУ: распрацоўшчыкі элітнай мэблі дызайнер Аляксандр СТРОГАНАЎ і канструктар Андрэй ХАНДОЖКА з новымі ўзорамі.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БелТА.

УРАД АБЯЦАЕ...

Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі адобрыла праграму дзеянняў урада па ажыццяўленню мер, накіраваных на сацыяльна-эканамічнае развіццё краіны на 2001—2005 гады.

Трэба адразу адзначыць, што гэта абдэрэне было далёка не аднадушным, яму папярэднічала працяглае і бурнае абмеркаванне парламентарыямі гэтага дакумента не толькі на пленарным пасяджэнні, але і на пасяджэннях практычна ўсіх камісій палаты. І ўсё ж краіне ўказаны шлях на бліжэйшую пяцігодку, хаця сам прэм'ер-міністр Геннадзь Навіцкі адзначыў на адным з абмеркаванняў, што "ўжо праз год гэта праграма можа запатрабаваць карэктыў..."

Прычым у прадмове да праграмы ўказаны "болевыя кропкі", якія будуць знаходзіцца ў цэнтры ўвагі ўрада: нізкая рэнтабельнасць, вялікая колькасць стратных прадпрыемстваў, асабліва ў аграрным сектары, высокія памеры неплацяжоў, перш за ўсё за энэргарэсурсы, высокі ўзровень выдаткаў вытворчасці і недастатковая канкурэнтаздольнасць айчынных вытворцаў тавараў і паслуг; павольнае развіццё прадпрыемальніцкага сектара эканомікі, асабліва сярэдняга і малога бізнесу; абмежаванасць інвестыцыйных і інавацыйных магчымасцей, тэхнічнае і тэхналагічнае адставанне многіх вытворчасцей, высокі ўзровень спажы-

вечкіх цэн і дыспрапорцыі ў сістэме цэнаўтварэння; дэпаўляцыйныя працэсы, неабходнасць пераадолення наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС.

Тым не менш урад мае намер выйсці на наступныя найважнейшыя сацыяльныя параметры:

* павысіць рэальную заработную плату на 80—85 працэнтаў, дзвесці яе ў канцы 2005 года да сярэднямесячнага ўзроўню, эквівалентнага 250 доларам ЗША;

* павялічыць да 48 працэнтаў суадносін сярэдняга памеру пенсіі па ўзросту і сярэдняй зароботнай платы;

* завяршыць пераход да адраснай сістэмы сацыяльнай абароны насельніцтва;

* ажыццявіць далейшае развіццё жыллёвага будаўніцтва пераважна за кошт пазабюджэтных крыніц на безыфляцыйнай аснове.

Для дасягнення гэтых мэт патрабуецца забяспечыць пры значным паляпшэнні якасці прадукцыі і павышэнні эфектыўнасці вытворчасці рост валавога ўнутранага прадукту за пяцігодку на 35—40 працэнтаў, прамысловай прадукцыі —

на трэць, прадукцыі сельскай гаспадаркі — на адну чацвёртую, павялічыць аб'ём экспарту ў паўтара раза, інвестыцый у асноўны капітал — у 1,6—1,7 раза, знізіць энэргаёмкасць ВУП на 20—25 працэнтаў, матэрыялаёмкасць валавога выпуску — на 6—7 працэнтаў. Таму ўраду трэба будзе вырашыць наступныя задачы:

* стварыць у бліжэйшы час неабходныя ўмовы для фінансаванага аздаравлення эканомікі;

* ажыццявіць структурную перабудову народнай гаспадаркі;

* мабілізаваць унутраныя крыніцы фінансавання і значна пашырыць сістэму мер па прыцягненню замежных інвестыцый;

* стварыць эфектыўныя міждзяржаўныя і міжрэгіянальныя фінансавыя-вытворчыя групы ў рамках Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі, СНД і іншых міжнародных інтэграцыйных утварэнняў, удасканаліць механізмы абароны інтарсаў айчынных таваравытворцаў;

* забяспечыць трансфармацыю аграрных адносін на аснове рэалізацыі Праграмы ўдасканалвання развіцця аграрна-прамысловага комплексу на 2001—2005 гады;

* узмацніць дзяржаўную падтрымку прадпрыемальніцтва, малога і сярэдняга бізнесу.

Юрый ВАЛОШЫН.

СИТУАЦЫЯ

СПОРТ

СУПРАЦЬ ДЗЕЯННЕ ГАНДЛЮ ЛЮДЗЬМІ

Як паведаміў кіраўнік упраўлення нораваў і незаконнага абароту наркатыкаў Міністэрства ўнутраных спраў Аляксандр САЛДАЦЕНКА, прынята Дзяржпраграма супрацьдзеяння гандлю людзьмі.

Па даных ААН, гандаль жанчынамі з мэтай прымусовага выкарыстання і прастытуцыі займае трэцяе месца па прыбытковасці пасля гандлю зброяй і наркатыкамі.

У апошні час Беларусь апынулася ў сферы інтарэсаў міжнародных крымінальных груп, якія займаюцца гандлем людзьмі і іх сексуальнай эксплуатацыяй. Нягледзячы на тое, што лідэрамі на постсавецкай прасторы ў гэтым плане з'яўляюцца Расія і Украіна, прагназуецца рост злачынстваў на гэтай глебе і ў нас. У 2000 годзе неаднаразова толькі ў Маскве прыцягваліся да крымінальнай адказнасці за прастытуцыю 260 беларускіх жанчын. А за 10 месяцаў гэтага года — 370.

Сёлета ў краіне выяўлена 4 злачынствы, звязаныя з вярбоўкай людзей для сексуальнай эксплуатацыі. Беларускіх жанчын вывозіць у Расію, Германію, Польшчу, Чэхію, Турцыю, Грэцыю, Ізраіль. Адтуль ужо дэпартаваны 102 беларускія жанчыны.

Але толькі нязначная колькасць жанчын звяртаецца ў праваахоўныя органы па фактах крымінальных дзеянняў у дачыненні да іх. Многія баяцца праследвання вярбоўшчыкаў. Таму дзяржава павінна не дапусціць дыскрымінацыі, гарантаваць бяспеку і правы на рэабілітацыю, медыцынскія і іншыя паслугі, а галоўнае — забяспечыць доступ да правасуддзя.

Для аб'яднання намаганняў беларускіх арганізацый і інстытутаў, што займаюцца праблемай гандлю людзьмі з мэтай прымусовага выкарыстання і прастытуцыі, у краіне прынята дзяржаўная праграма, разлічаная да 2007 года. Пяць яе раздзелаў прадугледжваюць арганізацыйна-прававыя, прафілактычныя меры-прыемствы, меры па супрацьдзеянню гандлю людзьмі і прастытуцыі, рэабілітацыі ахвяр, міжнароднае супрацоўніцтва ў гэтай сферы.

Ігар МАКСІМАЎ.

ФУТБОЛ. У Італіі завяршыўся адборачны турнір у 10-й групе чэмпіянату Еўропы сярод юніёраў (да 19 гадоў). Беларуская зборная саступіла італьянцам — 0:2, згуляла ўнічыю са зборнай Магдэбурга — 0:0 і перамагла партугальцаў — 2:1. Такім чынам, наша каманда з чатырма ачкамі заняла 3-е месца і не трапіла на чэмпіят Еўропы.

ВОЛЬНАЯ БАРАЦЬБА. На чэмпіянаце свету ў Балгарыі ўладальнікам залатога медаля стаў беларус Герман Кантоў у катэгорыі да 54 кілаграмаў. У актыве каманды таксама 4-е, 5-е і 10-е месцы, якія прынеслі нашым спартсменам заліковыя ачкі.

СПАРТЫўНАЯ ГІМНАСТЫКА. У Штутгарце адбыўся чарговы этап Кубка свету. Беларус Іван Іванкоў заняў 1-е месца ў практыкаваннях на кольцах і брусах і стаў чацвёртым на кані. Аляксей Сінкевіч быў трэцім на бруках.

ВАЛЕЙБОЛ. Бліскачай перамогай валейбалістак баранавіцкага "Атланта" завяршыўся міжнародны жаночы кваліфікацыйны турнір па валейболу на кубак Еўрапейскай канфедэрацыі.

Беларускія валейбалісткі на старце ўпэўнена перамаглі "Дабрыню" (Сараева) і "Црэвену Звезду" (Бялград). У рашаючым матчы за выхад у наступны этап турніру выйгралі ў бухарэсцкага "Дынама" з лікам 3:1.

Міхаіл МАЗАКОЎ.

РАКУРС

З самага пачатку навучання ў Брэсцкім ПТВ-26 бытавога абслугоўвання насельніцтва імя Карбышава Іна МАКАРЭВІЧ пачала дэманстраваць мадэлі адзення на розных паказах.

БелТА.

STOP!

«МНЕ НЕ ЎСЁ РОЎНА, А ТАБЕ?»

Сёлета Сусветная кампанія супраць СНІДу праходзіць пад лозунгам "Мне не ўсё роўна, а табе!" І ў першую чаргу гэтае пытанне адрасуецца моладзі, бо сёння каля паловы новазарэгістраваных выпадкаў ВІЧ-інфекцыі прыпадае менавіта на юнакоў і дзяўчат ва ўзросце ад 15 да 24 гадоў.

На гэты факт перш за ўсё звярнулі ўвагу ўдзельнікі прэс-канферэнцыі "Сусветная кампанія супраць СНІДу". Гапоўны ўрач Рэспубліканскага цэнтра прафілактыкі СНІДу Лілія Мялешка адзначыла, што, дзякуючы актыўным прафілактычным мерам і прапагандзе здаровага ладу жыцця, у Беларусі колькасць хворых на ВІЧ-інфекцыю ва ўзросце 15—19 гадоў зменшылася з 24,5 працэнта (1996 год) да 16,2 працэнта ў 2001.

Усяго ў Беларусі на сённяшні дзень дыягназ ВІЧ пастаўле-

ны 3 828 чалавекам, значная частка якіх (78,2 працэнта) занесла інфекцыю ў кроў праз ін'екцыі наркатычных рэчываў бруднымі шпрыцамі. Паранейшаму небяспечнымі рэгіёнамі застаюцца Светлагорскі і Жлобінскі раёны Гомельскай вобласці, а таксама горад Мінск.

Беларусь прымае актыўны ўдзел у Сусветнай кампаніі супраць СНІДу. Саветнік аб'яднанай праграмы ААН на СНІДу ў Беларусі Раман Гайлевіч паведаміў, што для нашай краіны распрацаваны план фінансавання праграм па прафілактыцы ВІЧ-інфекцыі.

У прэс-канферэнцыі ўдзельнічалі прадстаўнікі Міністэрства адукацыі і культуры Беларусі, член каардынацыйнага савета Беларускай сеткі па СНІДу Ірына Міронава.

Валерый СПІРЖЫЦКІ.

РЭХА МІНУЛАГА

На працягу тыдня ў кастрычніку ў беларускіх гарадах і вёсках, на месцах гібелі яўрэйскага насельніцтва ў часы другой сусветнай вайны, прайшлі жалобныя мерапрыемствы, арганізаваныя Беларускім аб'яднаннем яўрэйскіх арганізацый і абшчын. Дні памяці былі прымеркаваны да 60-годдзя пачатку генацыду беларускага яўрэйства нямецка-фашысцкімі захопнікамі. З віцэ-прэзідэнтам аб'яднання Якавам БАСІНЫМ гутарыць наш карэспандэнт.

— З'ява Халакоста жудасна па сваіх маштабах. За гады вайны загінула 6 мільянаў яўрэяў, у тым ліку ў Беларусі 800 тысяч. Фашыстамі ставілася мэта знішчыць цэлы народ толькі з-за прыналежнасці да іншай этнічнай групы...

— Нацысты называлі мноства абсурдных прычын дзея-

ДНІ ПАМЯЦІ АХВЯР ХАЛАКОСТА

апраўдання сваёй антычалавечай палітыкі.

Наш народ працавіты. У Мінску да Вялікай Айчыннай вайны было 42 працэнты яўрэяў. Існавала мноства яўрэйскіх майстэрняў, арцелей, прыватных майстроў, якія займаліся пашывам адзення, рамонтам і вытворчасцю рэчаў хатняга ўжытку. Нават Мінская лютэрская фабрыка бярэ свой пачатак ад яўрэйскай арцелі.

— Ад якой падзеі вы адлічваеце пачатак генацыду беларускіх яўрэяў?

— Ужо 3 жніўня 1941 года ў Бабруйску фашысты расстралялі 800 яўрэяў. Увогуле першыя расстрэлы яўрэйскага насельніцтва войскі вермахта пачалі з першых дзён акупацыі.

Напрыклад, у Мінску на вуліцы Шырокай існаваў лагер ваеннапалонных. Сярод іх знаходзіліся і яўрэі. Першае, што гітлераўцы зрабілі, расстралялі ад 4 да 5 тысяч яўрэяў-мужчын. Забівалі найперш самых актыўных і адукаваных, каб адразу выключыць мажлівасць арганізацыі супраціўлення. Потым фашысты пачалі ствараць для яўрэяў гета. Мінскае гета праіснавала больш за два гады. Нешта падобнае было і ў іншых гарадах і мястэчках.

Распаўсюджана памылковае меркаванне, што яўрэі пакорліва ішлі на сваю пагібель. Гэта не так. Ратуючыся ад фашыстаў, яны хаваліся па лясках, але з наступленнем халадоў, не маючы прадуктаў харчавання, выму-

шаны былі вяртацца да свайго жылга. У некаторых населеных пунктах гэта нават не агароджвалася калючым дротам, але яўрэяў ніхто не вартаваў. Проста не было выйсця.

— Мы мала ведаем пра яўрэйскае супраціўленне...

— Гэта даказаны факт. Адно Мінскае гета дало 7 партызанскіх яўрэйскіх атрадаў. Першы сакратар Мінскага гаркама партыі — Ісай Казінец, яўрэй па нацыянальнасці. Беларускія падпольшчыкі пасля сваіх актаў помсты часцяком хаваліся ў Мінскім гета, бо ведалі: іх ніхто не выдаць. А калі фашысты прыйшлі знішчаць гета, тут іх сустрэлі агнём з аўтаматаў і вінтовак. Такое супраціўленне было ў Глыбокім, Слуцку, На-

ШМАТГАЛОССЕ

Пам'янілі сталічны горад Кіеў на беларускую Рэчыцу сёстры Марыніч не адразу: спачатку выйшла замуж за беларуса старэйшая — Любоў, затым Гомельшчына зачаравала Алену і Маю. Зараз дзве сястры працуюць кіраўніцамі мастацкіх калектываў, трэцяя —

бухгалтарам, але меладычныя ўкраінскія песні Любоў, Алена і Мая спяваюць разам.

НА ЗДЫМКУ: украінскае трыо з Рэчыцы.

Сяргей ХАЛАДЗІЛІН, БелТА.

ВЫСТАВЫ

«ВОКНЫ АДНАГО ГОРАДА»

У сталічным Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва працавала выстава «Вокны аднаго горада». У мерапрыемстве бралі ўдзел як нашы айчыныя мастакі, так і замежныя — з Польшчы і Германіі, што, пагадзіцеся, сведчыць аб неабсяжнасці пачуцця, імя якому — «натхненне». І зусім няважна, у якім куточку Зямлі жыве творца...

Гэтая выстава — не першая, арганізаваная Гётэ-Інстытутам Інтэр Нацыёнэс, што месціцца ў Мінску. Таму, натуральна, варта сказаць некалькі слоў пра ўстанову-арганізатара. Гётэ-Інстытут са сваімі партнёрамі праводзіць міжнародныя тэматычныя выставачныя праекты з 1997 года. Першым быў «Тэксты» — разам з Форумам культуры горада Райнэ, — у якім удзельнічалі мастакі з Беларусі і Германіі. У 2000 годзе была арганізавана выстава «Ілюзія адлегласцей», экспанатамі якой сталі фотай і відэатворы. Другі праект пабачыў свет дзякуючы намаганням пасольства Францыі і Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Зразумела ж, разам з творцамі нашай краіны і Германіі на выставе-2000 працавалі мастакі з Францыі.

І вось беларускія прыхільнікі мастацтва атрымалі магчымасць азна-

міцца з трэцім праектам, арганізаваным ужо ў супрацоўніцтве з Польскім інстытутам у Мінску. Назва выставы невыпадкова. Па меркаванню арганізатараў, для мастакоў, жыхароў Варшавы, Мюнхена, Мінска, Гродна, «горад» — паняцце, якое яны, мастакі, самі ствараюць у сваіх творах.

Мастакі, бясспрэчна, працавалі незалежна адзін ад аднаго, хоць большасць работ і зроблена, як кажуць, пад заказ. Нестандартнасць жа творчых рашэнняў у кожным творцы закладзена амаль што з маленства: мастацкае ўспрыманне тых ці іншых момантаў рэчаіснасці не можа супадаць ужо хоць бы па той прычыне, што ўсе мастакі — людзі рознага жыццёвага светапогляду, культурнага асяродку, творчых прынцыпаў і накірункаў у мастацтве...

У праект былі запрошаны беларускія графікі Вольга Нікішына, Андрэй Басальга, Павел Татарнікаў, Юрый Якавенка, якія ўжо неаднойчы ўдзельнічалі ў розных выставах рэспубліканскага і міжнароднага маштабу; пачынаючыя мастакі Валерыя Маляўкіна і Раман Сустаў; полька Малгажата Дамітрук; Анэтэ Крогер і Гервін Шміт з Германіі.

Алесь ЛІПЕНЬ.

вагрудку і некаторых іншых мясціцах. Немцы спалывалі дамы, бо яўрэяў выгнаць адтуль было немагчыма.

Трэба аддаць належнае беларусам: калі пачалося масавае знішчэнне яўрэяў, многія з рызык для ўласнага жыцця хавалі іх. Ёсць прыклады, як партызанскія атрады вызвалілі некаторыя гета і вывядзілі па 200—300 чалавек за лінію фронту. Мы памятаем прозвішча камандзіра аднаго з атрадаў — Павел Пранягін, беларус.

— *Якія мерапрыемствы Дзён памяці правяло Беларускае аб'яднанне яўрэйскіх арганізацый і абшчын?*

— Усё пачалося з «круглых сталоў». Адзін з іх меў тэму «Урокі катастрофы і выхавання міжнацыянальнай талерантнасці», дзе падкрэслівалася, што трагедыя яўрэяў не павінна заставацца справай толькі яўрэяў. Каб выхаваць у народаў дабрыню і цяпімасць, трэба выкарыстоўваць прыклад Халакоста як адзін з са-

мых сур'ёзных урокаў гісторыі. Не выпадкова лідэры многіх дзяржаў, як, напрыклад, прэзідэнты Украіны Краўчук і Літвы Ландсбергис, прынеслі яўрэйскаму народу афіцыйныя прабачэнні ад сваіх народаў за дапушчаныя жаклівыя акты генацыду. Папарымскі таксама прасіў прабачэння за маўклівую бяздзейнасць хрысціянскага свету.

У Мінску мы правялі мітынг і ўскладанне кветак на месцы расстрэлаў у «Яме», на вуліцах, дзе ёсць мемарыяльныя знакі. Адбыліся вечары памяці, сустрэчы з вязнямі гета і «праведнікамі міру», што ратавалі яўрэяў ад забойстваў. Дзякуючы намаганням актывістаў нашага аб'яднання і мясцовых улад, такія мерапрыемствы прайшлі ва ўсіх гарадах Беларусі, дзе мелі месца масавыя знішчэнні яўрэяў. Вялікую дапамогу аказаў у арганізацыі Дзён памяці Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Беларусі.

Гутарыў Віктар МАЦЮШЭНКА.

КОНСУЛЬСКІЯ СПРАВЫ

Віктар ГЕЙСІК, начальнік консульскага ўпраўлення МЗС Беларусі:

«АХОЎВАЕМ ІНТАРЭСЫ БЕЛАРУСАЎ

ЗА МЯЖОЙ»

Консульская служба Рэспублікі Беларусь прадстаўлена консульскім упраўленнем МЗС, 51 дыпламатычным прадстаўніцтвам, консульскімі ўстановамі ў 45 дзяржавах свету і консульскім пунктам у Нацыянальным аэрапорце «Мінск». За мяжой працуюць 72 консульскія супрацоўнікі, у консульскім упраўленні — 23 супрацоўнікі.

Галоўнымі накірункамі дзейнасці консульскай службы з'яўляюцца:

— абарона правоў і інтарэсаў юрыдычных і фізічных асоб Рэспублікі Беларусь;

— развіццё дагаворна-прававой базы;

— выдача віз замежным грамадзянам і асобам без грамадзянства на ўезд у Рэспубліку Беларусь;

— вырашэнне пытанняў грамадзянства і ўліку грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія пражываюць за мяжой, выдача ім пашпартаў;

— выкананне натарыяльных дзеянняў, рэгістрацыя актаў грамадзянскага стану, запатрабаванне дакументаў з афіцыйных устаноў Рэспублікі Беларусь і замежных краін, легалізацыя дакументаў;

— садзейнічанне развіццю гандлёвых, эканамічных, культурных і навуковых сувязей, а таксама турызму.

Галоўнай жа задачай консульскай супрацоўнікаў была і застаецца абарона правоў і інтарэсаў беларускіх грамадзян, якія па тых ці іншых абставінах апынуліся ў цяжкім становішчы за мяжой. Асоба актуальнасць гэтай задачы заключаецца ў тым, што апошнім часам колькасць нашых грамадзян, якія выезжаюць за мяжу, павялічылася, а спіс краін, куды едуць нашы суайчыннікі, перасягнуў лічбу 100. З аднаго боку, гэта трэба толькі вітаць. Але разам з тым нам усё часцей даводзіцца займацца нестандартнымі сітуацыямі, у якія трапляюць беларускія грамадзяне ў далёкіх ад нас краінах, дзе наогул няма нашых консульскіх устаноў. А ўсё таму, што яны не валодаюць неабходнымі ведамі правіл знаходжання ў той ці іншай краіне. У гэтай сувязі хацеў бы падкрэсліць, што мы надаём вялікае значэнне таму, каб і праз прэсу давесці да нашых грамадзян інфармацыю, якая, магчыма, спатрэбіцца ім пры выездзе за мяжу па асабістых ці службовых справах.

Яшчэ адна важная задача нашай консульскай службы — інфармаваць беларускіх грамадзян аб законах, правілах, традыцыях і звычаях краіны знаходжання, асабліва ў прававога стану замежных грамадзян у краіне, даваць ім неабходныя парады, каб не трапілі ў надзвычайнае становішча.

Улічваючы змены ў праводзімай шэрагам краін візавай палітыцы ў дачыненні да грамадзян Беларусі, кон-

сульскае ўпраўленне МЗС і замежныя ўстановы краіны імкнуча аператыўна рэагуюць на ўсе змены ў заканадаўствах, якія закранаюць інтарэсы і правы грамадзян Беларусі, праводзяць пастаянны аналіз заканадаўства замежных дзяржаў з пункту гледжання магчымага выкарыстання вопыту гэтых краін у Беларусі.

У апошні час падпісана пагадненне паміж урадам Рэспублікі Беларусь і ўрадам Венгерскай Рэспублікі аб узаемных паездках грамадзян па дыпламатычных і службовых пашпартах.

Распрацаваны праекты міжуродавых пагадненняў, якія рэгулююць узаемныя паездкі грамадзян, з Балгарыяй, Румыніяй, Польшчай, Чэхіяй, Славакіяй, Узбекістанам; паездкі па дыпламатычных і службовых пашпартах — са Славакіяй, Аргенцінай, ПАР. Праведзены двухбаковыя кансультацыі з кіраўнікамі консульскіх служб Латвійскай Рэспублікі, Літоўскай Рэспублікі і Украіны. Беларуска-літоўскія кансультацыі, якія адбыліся ў красавіку і кастрычніку 2001 года, прысвячаліся галоўным аспектам двухбаковых адносін у галіне візавай палітыкі ў сувязі з намерам літоўскага боку ў 2002 годзе завяршыць перамовы па ўступленню ў ЕС і гатоўнасцю да 1 студзеня 2004 года прыняць на сябе ўсе абавязальствы, звязаныя з членствам у ЕС.

Асобае значэнне ў дзейнасці консульскай службы Рэспублікі Беларусь мае падтрымка і развіццё адносін з консульскімі службамі краін СНД з мэтай абмену вопытам, вывучэння практыкі работы, а таксама каардынацыі ў пытаннях, якія ўяўляюць узаемную цікавасць у абароне правоў і інтарэсаў грамадзян. У рамках ажыццяўлення Праграмы ўзгодненых дзеянняў у галіне знешняй палітыкі Саюза Беларусі і Расіі на 2000—2001 гады праведзены рабочыя кансультацыі консульскіх служб Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі, падчас якіх абмеркаваны пытанні каардынацыі дзейнасці консульскіх служб Беларусі і Расіі, а таксама праблемы прыёму і перадачы асоб (рэадмісіі) і нелегальнай міграцыі.

У 2001 годзе консульскае ўпраўленне МЗС Беларусі ўдзельнічала ў распрацоўцы Пагаднення аб прыёме і перадачы непаўналетніх асоб у рамках СНД, а таксама Пагаднення аб недапушчэнні нелегальнай міграцыі ў рамках СНД. У сувязі са

значным павелічэннем колькасці беларускіх грамадзян, што выезжаюць за мяжу, і ростам колькасці правапарушэнняў і надзвычайных сітуацый, у якіх яны нярэдка аказваюцца непасрэднымі ўдзельнікамі або ахвярамі, ад консульскіх супрацоўнікаў беларускіх замежных устаноў патрабуецца аператыўнае рэагаванне на інфармацыю, якая паступае, і своечасовае інфармаванне зацікаўленых ведамстваў Рэспублікі Беларусь. Пры неабходнасці супрацоўнік павінен асабіста выезджаць на месца здарэння і вырашаць усё неабходныя пытанні з кампетэнтнымі органамі ўладаў краіны знаходжання. Консульскае ўпраўленне ўдзельнічала ў распрацоўцы шэрагу нарматыўных прававых актаў, якія маюць дачыненне да дзейнасці консульскай службы:

• Палажэнне аб парадку накіравання за мяжу з мэтай атрымання адукацыі і лячэння непаўналетніх грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія засталіся без утрымання бацькоў;

• Інструкцыя аб парадку выдачы замежным грамадзянам і асобам без грамадзянства віз Рэспублікі Беларусь;

• Інструкцыя па консульскай легалізацыі ў Міністэрстве замежных спраў Беларусі і яе замежных установах.

У сувязі з заканчэннем 31 снежня 2001 года тэрміну дзеяння на Беларусі агульнаграмадзянскіх замежных пашпартаў былога СССР консульскім упраўленнем сумесна з упраўленнем пашпарта-візавай службы Міністэрства ўнутраных спраў Беларусі ўзгоднены часовы парадак афармлення ў выключных выпадках нацыянальных пашпартаў консульскімі ўстановамі грамадзянам, якія часова знаходзяцца за мяжой.

Дзеці да 16 гадоў, якія па нараджэнню з'яўляюцца адначасова грамадзянамі Беларусі і іншай дзяржавы, лічацца грамадзянамі абодвух краін. Пасля дасягнення 16-гадовага ўзросту яны павінны зрабіць выбар. У выпадку выбару грамадзянства Беларусі яны падаюць даведку аб выхадзе з грамадзянства іншай дзяржавы. Капі такія даведка праз паўгода не атрымана дыпламатычным прадстаўніцтвам або консульскай устаноў Беларусі, рэгіструецца страта такой асобай грамадзянства Рэспублікі Беларусь.

Гэта змена ў Законе аб грамадзянстве прынята 30 снежня 1999 года. Закон уступіў у дзеянне 4 студзеня 2000 года.

ПРЫНЯТА РАШЭННЕ

ВІЗЫ Ў ПОЛЬШЧУ НЕ ПАТРЭБНЫ

Польшча не ўводзіць узятыя візы ў бягучым годзе для грамадзян Беларусі і Расіі, праінфармавалі польскія прадстаўнікі ў час абмеркавання ў Бруселі ўмоў уступлення Польшчы ў Еўрапейскі Саюз.

Паводле інфармацыі Польскага прэс-агенцтва,

«польскія ўдзельнікі перамоў даюць зразумець, што Польшча ажыццявіць гэта толькі ў 2003 годзе, калі будуць уведзены візы для Украіны, ці перад самым уступленнем у Саюз, якое плануецца на 2004 год». «Увядзенне віз — надзвычай складаная задача, калі пры-

няць пад увагу, што ў 2000 годзе Польшчу наведалі 5,9 мільёна беларусаў (многія прыязджалі па некалькі разоў), 2,75 мільёна расіян і 6,1 мільёна ўкраінцаў, у той час як нашы консульскія ўстановы ў свеце выдалі ў гэтым жа годзе 185 тысяч віз», — паведаміў галоўны ўпаўнаважаны для вядзення перамоў Ян Трушчынскі.

ПАСЛЯСЛОУЕ

РОЗНАКАЛЯРОВЫ «ЛІСТАПАД»

Вось ужо вядомыя і пераможцы, і ўзнагароджаныя. Засталося шмат уражанняў і матэрыялу для разважанняў. Цікава, напрыклад, што рашэннем журы кінамастаграфістаў, якое ўзначаліў рэктар тэатральнай акадэміі Р. Смольскі, прыз за самую лепшую рэжысуру атрымаў фільм «Маймыл», які многія гледачы не даглядзелі да канца і ацанілі яго самым нізкім балам. Можна, на рашэнне журы паўплывала тое, што гэты фільм ужо быў адзначаны на іншых фестывалях? Між тым, якой бы цікавай ні была стылістыка кінамавы і прыёмы рэжысуры, але што маркотна, то маркотна.

Фільмы, прадстаўленыя на чарговым «Лістападзе», былі розныя: і камедыі, і трагікамедыі, і драмы, і меладрамы з элементамі камедыі. У асноўным гэта фільмы пра нас, наша жыццё і праблемы, пра нашы мары і спадзяванні. Як сказаў Расціслаў Янкоўскі: «На маю думку, праграма фестывалю цікавая, гэта ў асноўным мяккія, лірычныя, добрыя карціны. У іх няма бессэнсоў-

Як праўдзіва і мудра сказаў Вальтэр: «Добрыя ўсе жанры, акрамя маркотнага». Тое ж хочацца сказаць пасля прагляду кінастужак, паказаных на VIII Міжнародным кінафестывалі краін СНД і Балты: добрыя ўсе фільмы, акрамя нудных. На жаль, сярод кінастужак гэтага свята былі і такія, што ў многіх выклікалі жаданне пакінуць глядзельную залу, не дачакаўшыся фіналу.

най жорсткасці, якую мы кожны дзень бачым на тэлеэкранах і ад якой ужо стаміліся. Вельмі хацелася, каб гэты фестываль быў радасным, сонечным».

Меркаванне славага акцёра поўнаасцю супала з настроем гледачоў, якія свой голас аддалі фільму рэжысёра Алега Янкоўскага і Міхаіла Аграновіча «Прыходзь на мяне паглядзець» (Расія). Фільм пазначаны аўтарамі як каляндная казка. Ён атрымаў Гран-пры фестывалю. Яму таксама быў уручаны ганаровы прыз «За духоўнасць і гуманізм у кіно». А актрыса Кацярына Васільева адзначана за лепшую жаночую ролю.

Трэба нагадаць, што кінафестываль «Лістапад» — самы дэмакратычны з фестываляў, бо галоўны прыз — прыз сімпатый гледачоў. Тут дарэчы будзе сказаць, што на працягу пяці фестывальных дзён лідзірвала па рэйтынгу карціна беларускага рэжысёра Аляксандра Яфрэмава «Павадыр», у якой зняліся толькі беларускія акцёры. Фільм паказаў, што беларускі кінематограф багаты на таленавітых акцёраў. Маладыя, вельмі прыгожыя выканаўцы галоўных ролей Валерыя Арланава і Пётр Юрчанкоў-малодшы ўжо атрымалі ўзнагароды за работу ў гэтай карціне на іншых фестывалях. Хочацца верыць, што ім наканавана добрая будучыня. Фільм «Павадыр» атрымаў «серабро» «Лістапада» — адстаў ад пераможцы ўсяго на 18 сотых бала.

Цёпла былі ўспрыняты расійскія фільмы «Падары мне месячны свет» з Мікалаем Яроменкам-малодшым у галоўнай ролі (гэта яго апошняя работа ў кіно), «Прэзідэнт і яго ўнучка», латвійскі «Містэрыя старой управы», армянскі «П'ерлекіна, ці лягчы за паветра» і іншыя.

А наогул кінафестываль — гэта свята кіно, самага даступнага і дэмакратычнага віду мастацтва. І па прызнанню арганізатараў фестывалю, за 7 дзён тры сталічныя кінатэатры наведалі каля 36 тысяч гледачоў. Па меркаванні многіх, у кінатэатры іх пацягнула таму, што гэта рэдкая магчымасць убачыць фільмы з краін былога Саюза. Бо, як засведчана на адной з прэс-канферэнцый, у Расіі, напрыклад, у працэце 70 працэнтаў — амерыканская кінапрадукцыя.

Як і на кожным свяце, было шмат гасцей: вядомых артыстаў, рэжысёраў. На сустрэчах з гледачамі і журналістамі яны гаварылі, як звязана іх асабістае жыццё з Беларуссю. У прэзідэнта кінафестывалю «Залатыя віцязь», акцёра і рэжысёра Мікалая Бурляева, напрыклад, 25-гадовы сын Іван — напалову беларус, бо яго маці беларуска. Аператар Анатоля Забалоцкі працягнуў час працаваў на кінастудыі «Беларусьфільм», вядомая актрыса Людміла Касаткіна нагадала, што адзінаццаці гадоў таму ў Мінску паспяхова прайшла прэм'ера спектакля Тэатра Савецкай Арміі.

У рамках «Лістапада» ў кінатэатры «Піянер» адбыўся

вечар памяці беларускага рэжысёра народнага артыста СССР Віктара Турава. У сямігадовым узросце Віктар трапіў у фашысцкі канцлагер, на яго вачах фашысты расстралялі бацьку-партызана. Цяжар дзіцячых перажыванняў знайшоў адлюстраванне ў яго вядомых карцінах «Дарога праз могілкі», «Я родам з дзяцінства» і іншых.

А ў кінатэатры «Мір» адбылася сустрэча «Зоркі беларускага кіно», прымеркаваная да 10-годдзя Беларускай гільдыі кінаакцёраў. Амаль дзве гадзіны вядомыя артысты сталічных тэатраў і кіно спявалі песні, чыталі вершы і байкі, расказвалі пра свае ролі.

Хутка праляцелі сем фестывальных дзён. Дзякуй табе, «Лістапад», за ўсё, што давалася перажыць разам з героямі, якіх ты нам падарыў.

Тацяна КУВАРЫНА.

НА ЗДЫМКАХ: беларускі акцёр і рэжысёр Аляксандр ЯФРЭМАЎ; міністр культуры Беларусі Леанід ГУЛЯКА ўручае галоўны прыз «Лістапада».

Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

СТАСУНКІ

ЖЫВАТВОРНАЯ КРЫНІЦА

У Літаратурным музеі Максіма Багдановіча адбылася Міжнародная навуковая канферэнцыя, прысвечаная 110-й гадавіне з дня нараджэння нашага славага паэта. У вечарыне ўзялі ўдзел намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Валерый Гедройц, дырэктар музея Ірына Думанская, кіраўнік Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Леанід Хадкевіч, айчыныя навукоўцы, даследчыкі Багдановічавай спадчыны з Расіі і Украіны.

Тэма канферэнцыі — «Максім Багдановіч і іншанацыянальная літаратура» — невыпадкова: паэт нарадзіўся ў Мінску, амаль усё жыццё пражыў у Расіі, памёр на Украіне. Здаецца, сам лёс прапанаваў яму перакінуць нябачныя масты паміж роднаснымі славянскімі народамі. Менавіта таму Максім Багдановіч, са слоў члена Расійскага саюза прафесійных літаратараў Аркадзя Баравіча, — паэт надзіва перакладаемы. У выкананні гасця з Усходу «загаварылі» па-руску вершы паэта «Беларускі народ — ты спялы, быццам крот», «Вераніка», шэраг іншых твораў. Верш «Я не самотны, я кнігу маю» паддзены паэтам з Расіі ў форме імпрывізацыі...

Атмасфера сустрэчы палымнела шчырасцю і ўзаемаразуменнем. Сын Аніоты — той самай дзяўчыны, каханай Максіма — Мікалай Ліпееў падарыў мінскаму музею кнігу паэта «Вянок»; дырэктар музея Максіма Багдановіча ў Яраслаўлі Наталля Прохарава зачытала прывітанне яраслаўцаў. Мастак Уладзімір Кіркевіч ад суполкі беларусаў Феадосіі выказаўся надзвычайна ўзнісла: «Сёння Максім Багдановіч, як і раней, — жыватворная крыніца для беларусаў усяго свету!»

Алесь ЛІПЕНЬ.

СПАДЧЫНА

ПРЫВАТНЫ МУЗЕЙ У СТАРЫХ ДАРОГАХ

Анатоля Бель, ураджэнец невялікага гарадка Старых Дарогі на Міншчыне, былы афіцэр і выкладчык Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, вядомы як калекцыянер жывапісу, медальернага і дэкаратыўнага мастацтва. Да свайго 60-годдзя ў доме бацькоў, пераабсталяваным пад захоўванне музейных каштоўнасцей, Анатоля Яўхімавіч адкрыў прыватны музей.

Адкрыццё першай чаргі адбылося амаль тры гады назад, у снежні 1999 года. Тады карцінная галерэя прадставіла творы мастакоў В. Цвіркі, Л. Шчамялёва, Р. Кудрэвіч і іншых. Ёсць у музеі зала Аляксея Пятрухны, дзе выстаўлена каля 150 карцін, завешчаных непрызнаным пры жыцці мастаком менавіта Анатолю Беламу.

На другім паверсе — мастацкае ўвасабленне радаводу князёў Полацкага княства і Вялікага княства Літоўскага, іншых выдатных асоб Айчыны.

Другой чаргой стала выстава каля 200 графічных твораў і багатая калекцыя медальернага мастацтва. У экспазіцыі — медаль з бронзы, керамікі, медзі, шкла, сіліуміну, тэракоту. На іх — выявы вядомых людзей Беларусі на працягу яе гістарычнага развіцця: каралі Вялікага княства Літоўскага, Францішак Скарына, Кастусь Каліноўскі.

Тут жа медаль, прысвечаны пісьменнікам XX стагоддзя, а таксама тэма, што адлюстроўваюць

культуру і рамёствы беларусаў, гербы беларускіх гарадоў. Ёсць медаль, прысвечаны Старым Дарогам, нават самому калекцыянеру.

Няўрымслівы Анатоля Бель працягваў пашыраць музей. Сёння гэта чатыры двухпавярховыя будынкі, звязаныя паміж сабою. У васьмі залах з экспазіцыянай плошчай 500 квадратных метраў экспануецца звыш 1200 твораў мастацтва, класіфікаваных па тэмах: «Гісторыя Беларусі ў мастацкіх вобразах і партрэтах», «Старажытная Беларусь», «Змагарная Беларусь», «Маладая Беларусь», «Любіць Радзіму — шанаваць родную мову», «Максім Багдановіч», «Францішак Скарына»...

На адкрыццё трэцяй чаргі музея, як і першай, прыехаў цэлы аўтобус сталічнай інтэлігенцыі. Цёплыя словы ў адрас спадара Белага выказала старшыня Саюза пісьменнікаў Волга Іпатава. Разам з мужам яна зрабіла выставу з 30 фотаздымкаў і пераканалася, якая гэта нялёгкая

справа! А тут цэлы музей! Паэтэса чытала свае вершы, падарыла А. Беламу сваю кнігу «Паміж Масквою і Варшавай» пра гісторыю Беларусі.

Станоўча ацанілі дзейнасць калекцыянера прафесар Аляксей Саламонаў, пісьменнік Уладзімір Содаль. Яны перадалі музею свае работы.

У планах Анатоля Белага — стварыць залу дзеячаў культуры Заходняй Беларусі 30-х гадоў. Да Дня беларускага пісьменства Анатоля Яўхімавіч прымеркаваў адкрыццё двух помнікаў — бюстаў у бронзе: Максіма Багдановіча (аўтар — скульптар Сяргей Вакар) і Анатоля Бярозкі (скульптар Уладзімір Лятун).

Пра Максіма Багдановіча, безумоўна, звестак шмат. А вось імя Анатоля Бярозкі практычна невядомае на радзіме. Але ў маёй уласнай бібліятэцы ёсць кніга «Туга па Радзіме», выдадзеная выдавецтвам «Мастацкая літаратура» ў Мінску ў 1992 годзе. Гэта зборнік вершаў прадстаўнікоў беларускай эміграцыі. З бібліяграфічнай даведкі, зробленай Барысам Сачанкам пра аднаго з 15 аўтараў зборніка, даведваемся, што Анатоля Бярозка (Мацей Смаршчок) нарадзіўся на Брэстчыне ў Ляхавіцкім раёне. Па адукацыі — медык. Жыве ў ЗША. Выдаў кнігу паэзіі «Адзінаццаць

Музей Анатоля Белага ў Старых Дарогах.

вершаў» (1989) з паралельным перакладам на англійскую мову.

Анатоля Бель больш падрабязна расказаў мне пра гэтага паэта. Родам Бярозка з вёскі Падлесце. У 1939 годзе закончыў медыцынскі факультэт універсітэта ў Вільні. Працаваў медыкам на чыгуны ў Баранавічах. У гады вайны — галоўны ўрач гарадскога шпітала, быў арыштаваны немцамі і змешчаны ў канцлагер, адкуль яго вызвалілі амерыканцы. 85-гадовы Анатоля Бярозка жыве ў горадзе Мантысэла ў штаце Мінесота ў ЗША. Яшчэ пры жыцці яго імем названы корпус шпітала. У музеі А. Белага ёсць жывапісны партрэт А. Бярозкі ў выкананні Анатоля Крывенкі, графічны —

работы Міколы Рыжага. Наступнымі сталі помнікі паэтэсе Ларысе Геніюш і Адаму Багдановічу, этнографу і фалькларысту, урачыста адкрытыя 9 снежня ў дзень 110-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча.

У задумках Анатоля Белага — зрабіць сяміметровую стэлу, дзе будуць размешчаны выява скарынаўскага знака «Сонца і месяц», сто шільдаў з імёнамі выдатных беларускіх дзеячаў, абаронцаў роднай мовы. Ёсць задума стварыць адмысловую залу мастакоў Заходняй Беларусі і замежжа.

Анатоля БАРЫС.
Фота аўтара.

НАТАТКІ Яўгена ЛЕЦКІ

БЕЛАРУСКІЯ ВЕРШЫ З ТУМАННАГА АЛЬБІЁНА...

З Юры Весялкоўскім я завочна пазнаёміўся даўно, гадоў дваццаць назад. Тады ён, апрача іншых грамадскіх абавязкаў, меў адзін, як уяўляецца, найбольш значны, класіфікацыйны і адказны: выдаваў часопіс "Голас часу". Увесь штат, на сутнасці, і складаўся з яго аднаго. Да таго ж трэба было няспынна думаць-меркаваць, на якія сродкі рэгулярна выпускаць саліднае памерамі выданне. Бо багачом ніколі не быў, зарабляў на жыццё, працуючы інжынерам.

"Голас часу" быў ягонай трыбунай, тут ён надрукаваў шмат артыкулаў, якія пазней сталі грунтам для кніг па гісторыі Беларусі ад даўнейшага часу ды пра дзейнасць польскай Арміі Краёвай падчас нямецкай акупацыі на Беларусі. Усе ягоныя кнігі выдадзены за межамі, пераважна на Беларусі. А на Бацькаўшчыну, дзе яны, зразумела, найбольш патрэбныя, трапілі лічаныя асобнікі. Таму імя аўтара сярод навуковай грамадскасці зусім, за рэдкім выключэннем, невядомае. Між тым, сур'ёзныя навукоўцы, якім я прапанаваў пазнаёміцца з кнігамі Ю. Весялкоўскага, адгукаліся пра іх вельмі добра.

Сапраўды глыбокае і ўсебаковае адкрыццё зробленага Юры Весялкоўскім яшчэ наперадзе. Пакуль што, як гэта ні парадасальна, ягонае імя нават не згадваецца ў беларускіх энцыклапедычных выданнях, у тым ліку і ў шматтомнай Энцыклапедыі гісторыі Беларусі. Ды тут відавочна не так іх рэдактары, як спадчыныя вынікі камуністычнай ідэ-

логіі і палітыкі, паводле якіх беларуская эміграцыя была штучна адрэзана ад Бацькаўшчыны.

Летась мне пашанцавала сустрэцца з гэтым абаяльным чалавекам на ягонай другой радзіме, якая, як і для многіх іншых, падобных яму, з'яўляецца, хутэй, краінай часовага пражывання. Бо душа не падарожніца. І яна, як і думка, часцей за ўсё лунае над Беларуссю.

Ад родных мясцін (гэта Нясвіжчына) у маладым веку Юрку Весялкоўскага адарвала ваеннае пяхалецце. Будучы жыхаром Заходняй Беларусі, якая, як вядома, у міжваенны перыяд знаходзілася ў складзе польскай дзяржавы, ён супраць фашыстаў змагаўся ў шэрагах арміі Андэрсана і разам з ёю адмерваў цяжкія версты вайны, у тым ліку браў удзел і ў слаўтай бітве пад Монтэ Касіна. Як вайсковец, меў баявыя ўзнагароды і льготу на набывццё вышэйшай адукацыі, што і скарыстаў, закончыўшы адзін з самых прэстыжных універсітэтаў Вялікабрытаніі. Мяне ўразілі шчы-

расць, сціпласць і дабрыва гэтага чалавека як увасабленне лепшых трыдцатых гадоў беларуса, якія, як бачым, часам у ростані з Бацькаўшчынай трымаюцца больш трывала, чым у многіх на сваёй зямлі. Вернасць свайму, роднаму не перашкодзіла яму далучыцца да здабыткаў сусветнай культуры, ведаць некалькі еўрапейскіх моў, што бясспрэчна спрыяла напісанню навукова-папулярных прац па гісторыі і сучаснасці.

За межамі Беларусі, у Вільні, выдадзена і кніга вершаў Ю. Весялкоўскага "Каляды на чужыне". У рэдакцыйным уступным слове наконце адметнасці твораў зазначаецца: "Хоць іхны аўтар сьцьвярджае, што ён "пачаў пісаць вершы аказыйна", што "ёсць гэта не пазычаныя творы, але выказаныя думкі ў вершаванай форме", — чытач знойдзе на старонках кнігі шмат жывога пачуцця, трапных вобразаў, глыбокіх разважанняў..."

Што гэта сапраўды так, чытачы газеты, спадзяюся, адчуваюць і па гэтай, падрыхтаванай на аснове кнігі, навагодне-каляднай вершаванай нізцы.

У радасна-ўзнёслыя дні Божага Нараджэння хацелася б пажадаць нашаму суродзічу з Лондана доўгіх, шчаслівых і пленных гадоў жыцця. Ад сэрца, шчыра, як ён сам жадае сваім пазычным адрасатам!

КАЛЯНДАР-2001: СНЕЖАНЬ

5 снежня 1931 года нарадзіўся ў горадзе Ананьеве Адэскай вобласці Уладзімір МУРАХВЕР, мастак дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва (мастацкае шкло), заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі.

У 1959 годзе скончыў Ленінградскае вышэйшае мастацка-прамысловае вучылішча імя Мухінай, працаваў мастаком на шклозаводзе "Нёман" (у 1966—1973 гадах — галоўны мастак). У выставах удзельнічае з 1960 года. Разам з Л. Мягковай распрацаваў прынцыпова новыя ўзоры прасаваных вырабаў з каляровага шкла. Лепшыя работы Мурахвера — вынік творчага перасансавання традыцыйных магчымасцей шкла, імправізацыі, выкарыстання розных спосабаў фармавання і дэкарыравання шкла. Узнагароджаны залатымі, сярэбранымі, бронзавымі медалямі ВДНГ СССР, дыпломам ВДНГ БССР, залатым медалём (1979) на выстаўцы шкла і фарфоры ў горадзе Ябланцы (ЧССР).

9 снежня 110 год таму назад у Мінску нарадзіўся Максім БАГДАНОВІЧ (памёр у лютым 1917 у Ялце), выдатны беларускі паэт, перакладчык, літаратуразнавец, празаік, крытык, гісторык літаратуры.

Раннія гады правёў у Гродне, жыві і вучыўся ў Ніжнім Ноўгарадзе і Яраслаўлі. Скончыў Дзямідаўскі юрыдычны ліцей у Яраслаўлі (1916 год) і восенню пераехаў у Мінск. Працаваў сакратаром губернскай харчовай камісіі. У лютым 1917 года цяжка захворы і выехаў на лячэнне ў Ялту, дзе і памёр.

Першы друкаваны твор — алегарычнае апавяданне "Музыка" — быў напісаны ў стылі казкі-прытчы і надрукаваны ў "Нашай ніве" (1907, № 24). Актыўная літаратурна-крытычная і публіцыстычная дзейнасць паэта пачалася ў 1911 годзе. Пазізія Багдановіча ўвайшла ў духоўную скарбніцу беларускага народа. Многія яго вершы пакладзены на музыку, шырока бытуюць як народныя песні ("Зорка Венера", "Слуцкія ткачыкі"). Імем паэта названы вуліцы ў гарадах Беларусі, яму ўзведзены помнікі і прысвечаны мемарыяльныя дошкі. У 1981 годзе заснаваны Літаратурны музей Максіма Багдановіча.

9 снежня споўнілася 25 год з часу стварэння БЕЛАРУСКАГА ДЗЯРЖАўНАГА МУЗЕЯ НАРОДНАЙ АРХІТЭКТУРЫ І ПОБЫТУ.

Знаходзіцца ён за 12 кіламетраў на захад ад Мінска, каля Воўчавіцкага вадасховішча на беразе ракі Пціч. Тэрыторыя больш за 100 гектараў. Экспазіцыя фарміруецца з шасці гектараў, прысвечаных матэрыяльнай і мастацкай культуры асноўных этнаграфічных раёнаў Беларусі (Паазер'е, Падняпроўе, Цэнтральная Беларусь, Панямонне, Усходняе і Заходняе Палессе), месцачкавай і ўнікальнай архітэктуры. Кожны сектар уключае некалькі сядзіб, характэрных пэўнаму рэгіёну, з традыцыйным складам жылых і гаспадарчых пабудов.

16 снежня 125 год таму назад у Маскве нарадзіўся Яўген КЛУМАУ

(псеўданім Самарын; загінуў у 1944), удзельнік Мінскага патрыятычнага падполля ў Вялікую Айчынную вайну, вучоны-медык, Герой Савецкага Саюза.

У 1902 годзе скончыў Маскоўскі ўніверсітэт, з 1905-га працаваў земскім урачом у Рачыцкім павеце. У гады першай сусветнай і грамадзянскай войнаў быў хірургам і ўрачом шпіталаў на Заходнім фронце. З 1921 года працаваў у медыцынскіх установах Мінска, з восені 1941-га — у 1-й гарадской бальніцы. Дапамагаў раненым падпольшчыкам і партызанам медыкаментамі і хірургічнымі інструментамі. У кастрычніку 1943-га разам з жонкай Г. Клумавай быў арыштаваны і закатаваны нямецка-фашысцкімі захопнікамі. У Мінску яго імем названы вуліца, завулак і 3-я клінічная бальніца, на якой усталявана мемарыяльная дошка.

20 снежня спаўняецца 90 год з дня нараджэння Аляксандра АМІТОНА (нарадзіўся ў 1911 годзе ў горадзе Жданаве; памёр 6 мая 1969), скрыпача, педагога, заслужанага артыста Беларусі.

У 1935 годзе скончыў Маскоўскую кансерваторыю. У 1937—1951 (з перапынкам) выкладаў у Беларускай кансерваторыі. Заслужаны артыст БССР (1935 год), прафесар (1947 год). Як скрыпач-саліст і ансамбліст шмат выступаў у канцэртах. Лаўрэат Усесаюзнага конкурсу скрыпачоў, віяланчэлістаў і піяністаў (1937—1938 гады). Пасля 1951-га — прафесар Бакинскай і Новасібірскай кансерваторыі, Музычна-педагагічнага інстытута ў Растве-на-Доне.

25 снежня 110 гадоў таму назад у вёсцы Вішнева Валожынскага раёна нарадзіўся Уладзіслава ЛУЦЭВІЧ (памёрла 25 лютага 1960), літаратуразнавец, заслужаны дзеяч культуры Беларусі. Жонка Я. Купалы.

Скончыла двухгадовыя педагагічныя курсы ў Варшаве. У 1908—1941 гадах была на педагагічнай рабоце, у 1944—1960-х — дырэктар Літаратурнага музея Я. Купалы. Складальніца зборнікаў матэрыялаў пра жыццё і дзейнасць песняра, аўтар артыкулаў пра яго творчасць, успамінаў пра Я. Купалу, З. Бядулю, Цётку. Да Кастрычніцкай рэвалюцыі друкавала вершы пад псеўданімам В. Станкевічанка.

27 снежня спаўняецца 70 год з дня нараджэння Юрыя КАРАЧУНА (памёр у 1997), графіка, мастацтвазнаўца, заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі.

У 1952 годзе ён скончыў Мінскае мастацкае вучылішча, у 1965-м — Маскоўскі паліграфічны інстытут. У 1964—1969 гадах працаваў галоўным мастаком выдавецтва "Ураджай", у 1972—1975 — начальнікам аддзела выяўленчага мастацтва Міністэрства культуры БССР. З 1977 года — дырэктар Дзяржаўнага мастацкага музея. Працаваў у галіне кніжнай і станковай графікі. З 1966-га ўдзельнічаў у мастацкіх выставах.

Ларыса КАРАЧУН.
Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

КАЛЯДНАЯ НІЗКА

Юры ВЕСЯЛКОЎСКИ

З НОВЫМ ГОДАМ, ЗЕМЛЯКІ

Час вайны, ліхі, закліты,
Гнаў ён нас на ўсе бакі,
Пакалі сем'і, хаты
Беларусы-землякі.

Па ўсім сьвеце расплыліся,
Быццам тыя маракі,
Ды за працу узяліся
Нашы людзі, землякі.

Хто як мог, так працавалі,
Каб прыдбаць дамко які,
Многа поту пралівалі
З кожным годам землякі.

Усяк жылі, не наракалі
На свой дзіўны лёс такі,
Толькі ціха ўспаміналі
Дом свой родны землякі.

Дзейныя яшчэ працуюць,
Хоць бяруць сваё гадкі,
Беларусь рэпрэзэнтуюць
На чужыне землякі.

Дык жывіце ў ладзе-згодзе,
Як старыя дружбакі,
Гавару вам пры нагодзе:
"З Новым Годам, землякі!"

КАЛЯДЫ НА ЧУЖЫНЕ

Ужо за месяц да Каляд
У горадзе нібы парад.
Вітрыны крамаў зіхацяць,
У розных колерах мігцяць.

Хоць час цяпер зімовы,
змрочны —
Настрой ва ўсіх людзей
святоточны.

У магазынах не прайсці
І ў тлуме цяжка што знайсці.

Дамы па-рознаму ўбіраюць,
А на ялінках цацкі зьзяюць.
І кожная сям'я чакае,
Што тхосці ў госьці завітае.

Аднак ня ўсе бываюць рады
На сьвята Божае Каляды —
Бо шмат каго турбуе сум
Ад горкіх згадак і ад дум.

Хто на чужыне без радні
Свайго жыцця праводзіць дні
І спамінае аб тым сьвяце,
Якое меў у роднай хаце.

СЬНЯЖЫНКИ

Сьняжынкі-пушынкі
Заткалі прастор,
Лятуць без супынку,
Як тысячы зор.

Кружляюць свавольна,
У паветры плывуць,
Нясьпешліва й вольна
Бяз крылаў лятуць.

Іх ветрык ганяе
Туды і сюды,
Ён зь імі гуляе
Бяз гора, бяды.

Ды вось, пагуляўшы,
Яны зьнімаглі,
На пожны, на пашы
Ціхенька ляглі...

Калі б было можна —
І я б, як яны,
Прыпаўшы да пожны,
Спачыў да вясны.

МЕСЯЦЫ ГОДУ

СНЕЖАНЬ

Снежань нам нясе пагрозы,
То адлігі, то марозы,
Глянё на рэчку — шклом
пакрыта,

А дарога мыпам зьліта.
Каб ня ўпасці — уважай,
Рукі, ногі не зламай!
Дастае малеча санкі —
Пачынаюцца гулянькі.

СТУДЗЕНЬ

Месяц Студзень так
халодзіць,
Холад аж па целе ходзіць,
А на марозік так шчыміць —
Сьнег пад боатамі скрыпіць.
Ён, штопраўды, хамаваты,
Лезе, прэцца ва ўсе хаты,
Дзірку кожную ён
бачыць —
Белым інеем адзначаць.

ЛЮТЫ

Месяц Люты — час заваяў
І вятрыскаў-пахадзеяў,
Таму ў гэтую пару
Лепш зашыцца у нару.
Ды хоць хаты ў вёсцы сьнег
Засыпае аж да стрэх,
Дзень патрошку прыбывае,
Сонца ўсё вышэй сягае.

НА КАЛЯДЫ

За вакном мяцель гуляе,
Вецер злосна дзьме,
шугае,
А у хаце жарты, сьмех,
Поўна радасьцяў, суцех.

Гэта ўжо прыйшлі Каляды,
Па ўсім сьвеце людзі рады,
Сам назоў Сьвят весяліць —
Немагчыма іх забыць.

А хто хоча Сьвят забыцца?
Кожны рад павесяліцца
У сямейцы, у гасьцях
Ды на іншых прыняццях.

Праз стагодзьдзі, год
за годам,
Каляда жыла з народам,
І каб гэта ўсё згадаць,
На жаль, мейсца тут ня стаць.

Але скажам, што для дзетак,
Са шматлікіх знаных вестак,
Самы важны —
Дзед Мароз

І мяшок, што ён прынес.

Хоць на выгляд
Дзед старэнькі
І ня ходзіць без кавенькі,
Любіць ён пажартаваць,
І ласункі раздаваць.

Рады дзедзі і старыя
Мець дарункі, хоць малыя,
Ды шкадуюць тых прыгод,
Што Каляды раз на год.

У публікацыі захоўваецца
правапіс аўтара кнігі
"Каляды на чужыне".

У ТАВАРЫСТВЕ "РАДЗІМА"

У Мінску адбыўся традыцыйны штогадовы семінар для кіраўнікоў калектываў мастацкай самадзейнасці суайчыннікаў замежжа, арганізаваны таварыствам "Радзіма". Яго ўдзельнікамі сталі нашы землякі з Польшчы і Расіі, Канады і Літвы, Латвіі, Эстоніі і Малдовы. На працягу тыдня ўдзельнікі семінара мелі магчымасць сустрэцца з беларускімі кампазітарамі і мастацтвазнаўцамі, навуковымі супрацоўнікамі Беларускага

дзяржаўнага інстытута праблем культуры. Пад кіраўніцтвам вядомага знаўцы традыцыйнай культуры Мікалая Козенкі развучваліся беларускія народныя танцы, а прафесар кафедры рэжысуры народных святаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры Алег Аляхновіч пазнаёміў з песенным фальклорам у сучаснай мастацкай культуры і метадыкай працы над народнай песняй. Цікавым для кіраўнікоў

мастацкай самадзейнасці было наведванне музея старажытнай беларускай культуры і знаёмства з экспазіцыяй Беларускага народнага касцюма. Асабліва цёплымі сталіся сустрэчы з фальклорнымі калектывамі "Церніца", "Радзімічы", дзіцячым фальклорным калектывам "Дударыкі" гімназіі № 111 пад кіраўніцтвам Дзмітрыя Ровенскага. На сустрэчы ў таварыстве "Радзіма" прайшоў аб-

мен думкамі аб развіцці мастацкай самадзейнасці беларусаў замежжа. Сваімі ўражаннямі ад наведвання Беларусі і семінара дзяліліся заслужаны артыст Расіі і кіраўнік ансамбля "Танок" з Іжмэўска Фёдар Іванов, Іван Сайчук з Ванкувера (Канада), Таццяна Піменавы з Латвіі, Марэк Зубрыцкі з Гайнаўкі (Польшча) і іншыя. Развітаючыся з Мінскам, удзельнікі семінара дамовіліся аб далейшых кантактах. Яны павялі дадому метадычныя дапаможнікі, зборнікі народных песень і нот, а таксама відэакасету пра Беларусь — успамін пра наведванне Бацькаўшчыны.

НА ЗДЫМКАХ: свае песні для землякоў выконвае кампазітар Эдуард ЗАРБЫЦКІ; удзельнікі семінара ў таварыстве "Радзіма"; разам з фальклорным гуртам "Радзімічы" спявае Наталля ІВАНОВА з Іжмэўска.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

ЛІТВА

У ГОНАР Францішка БАГУШЭВІЧА

23 лістапада ў вёсцы Савічунай (Віленскі раён) адбылося ўрачыстае адкрыццё мемарыяльнай дошкі ў гонар Ф. Багушэвіча.

Арганізатары гэтай урачыстасці — Самаўправа Віленскага раёна і Беларускага амбасадарства ў Літве, ініцыятар — старшыня Таварыства Беларускай мовы Ю. Гіль. Нельга не адзначыць і ролі Згуртавання беларускіх грамадскіх суполак у Літве: яно апаціла працу над мемарыяльнай дошкай беларускаму скульптару Падбярэзкіну.

Вельмі хвалюе, уражвае, што і праз сто год з дня смерці паэта землякі імкнуцца ўвекавечыць яго памяць, што гучаць цёплыя словы пра народнага заступніка.

Школа імя Ф. Скарыны ніколі не застаецца ў баку ад імпрэз, урачыстасцей, звязаных са славымі імянамі, падзеямі, якія з'яўляюцца неад'емнай часткай гісторыі краю. Прынялі ўдзел у імпрэзе вучні Рукайнянскай сярэдняй школы і члены гуртка мастацкай самадзейнасці пры клубе культуры вёскі Савічунай.

Цёплыя словы пра паэта гучалі ў гэты дзень на беларускай, літоўскай і польскай мовах.

Алена БАЗЮК, настаўніца роднай мовы вільнюскай школы імя Ф. Скарыны.

ЛАТВІЯ

Добры дзень, паважаная рэдакцыя! На сваіх лекцыях на філалагічным факультэце ДГУ шмат раскажваю студэнтам пра народныя звычэй, святы і беларускія ў тым ліку.

Дасылаю вам матэрыял пра восеньскія абрады. Можна палічыць магчымым яго надрукаваць.

Газету "Голас Радзімы" чытаем на кожных занятках.

Таццяна БУЧЭЛЬ, магістр філалогіі, выкладчык ДДУ. Даўгаўпілс.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ

"Талерантнасць у канцэптуальным і этнакультурным вымярэннях" — такую назву мела II Міжнародная навуковая канферэнцыя ў Брэсце, прысвечаная памяці прафесара Анатоля Яцкевіча, першага на Брэстчыне доктара навук. Праведзеная канферэнцыя, якая сабрала ня мала вядомых вучоных з Беларусі і прадстаўнікоў з суседніх краін, з'явілася першай у Цэнтральна-Усходняй Еўропе, на якой з'ява талерантнасці стала аб'ектам спецыяльнага ўсебаковага разгляду.

Такая цікавасць невыпадковая, бо, як адзначалася, талерантнасць — не толькі найважнейшая з самаацэнак беларусаў, але яшчэ і прызнанне асаблівасці беларускага нацыянальна-псіхічнага складу з кожнага суседзя.

Падчас даследаванняў, праведзеных нядаўна сацыялагамі Нацыянальнай акадэміі навук Украіны, устаноўлена, што найважнейшаю нацыянальнаю рысай беларусаў большасць апытаных лічыць менавіта талерантнасць (80 балаў з 100), на другое месца рэспандэнты паставілі працавітасць (77), на трэцяе — гаспадарлівасць беларусаў (73 балы). Такія рысы нацыянальнага характару беларусаў, як добразычлівасць і лагоднасць, таксама апынуліся на першай пазіцыі і ў выніку даследаванняў вучоных Польшчы.

Аднак праявы талерантнасці з боку беларусаў да іншых народаў нельга абсалютызаваць. Па даных даследчыкаў Нацыянальнай АН Беларусі, сярод жыхароў краіны пры адказе на пытанне: "Як вы ставіцеся да прадстаўнікоў розных нацыянальнасцей?" самая высокая рэйтынгі аказаліся ў беларусаў (90,3 працэнта) і рускіх (85,6), крыху меншы "працэнт сімпатыі" атрымалі ўкраінцы (65,9) і

ТАЛЕРАНТНАСЦЬ БЕЛАРУСЬ І ДЫЯСПАРА

палякі (64,7). У той жа час ёсць этнасы, якія апынуліся за парогам сімпатыі большасці рэспандэнтаў.

Аднак талерантнасць беларусаў — не заўсёды падстава для гордасці. Калі з пункту гледжання суседніх народаў, гэта рыса заўсёды пажаданая, бо дазваляе іншаземцу лёгка адаптавацца ў беларускім асяроддзі, а пры зручнай магчымасці нават асіміляваць саміх гасцінных гаспадароў-беларусаў, то з пазіцыі нацыянальных інтарсаў беларускага этнасу асобныя формы праяўлення талерантнасці адыгрываюць адмоўную ролю. Асабліва, калі добразычлівыя адносіны да іншых моў і культур пераарстаюць у абыякавасць да роднай мовы, у нацыянальны нігілізм. Згодна з вынікамі апытання, праведзенага Інстытутам сацыялогіі НАН Беларусі ў 2000 годзе ва ўсіх абласцях краіны, пэўная частка яе грамадзян (на жаль, не такая ўжо і маленькая) не ганарыцца сваёй нацыянальнай прыналежнасцю ці ўсведамляе яе ў нязначнай ступені. Паказальна: хаця з часоў распаду СССР і ўтварэння суверэннай Беларусі прайшло ўжо дзесяць год, амаль кожны чацвёрты жыхар краіны па-ранейшаму ўсведамляе сябе савецкім чалавекам.

Этначная неталерантнасць знаходзіць сваё праяўленне ў стыгматызацыі (ад грэчаскага "стыгма" — знак, кляймо) — з'ява, калі адмоўнае ўспрыманне якога-небудзь чалавека выні-

кае не з-за яго асабістых якасцей ці ўчынкаў, а толькі па прычыне прыналежнасці да пэўнай этнічнай групы. У сваім дакладзе прафесар універсітэта ў Беластоку Эльжбета Чыквін звярнула ўвагу на праяўленні стыгматызацыі ў дачыненні да беларусаў Беларускай дыяспары і прыцягла ўвагу да запісаных ёю ў апошні час характэрных выказванняў:

"На працы я размаўляла з сяброўкамі па-беларуску. Мая каляжанка зрабіла мне на тое заўвагу: "Як пані размаўляе? Гэта ж не ўласная кватэра, а дзяржаўная ўстанова! Пакуль яшчэ ў польскіх установах павінна быць ужыванне польскай мовы, а не нейкай там хахлацкай".

"У дзяцінстве пры наведванні Беластока, калі ў краме я пачынала гаварыць па-свойму, па-беларуску, — іначай я тады не ўмела — мама заўсёды спыняла мяне: "Ціха!"

Стыгматызацыя адмоўна ўплывае на псіхічны стан асобы, якая пачынае адчуваць сваю моўную (этнічную) непаўнаватарасць у параўнанні з прадстаўнікамі дамінаючай нацыі:

"Калі я вучылася яшчэ ў пятым класе школы, паехалі на канікулы з-пад Беластока ў Кракаў. І толькі там я заўважыла, што мова, якой я заўжды размаўляла і якую лічыла польскай, моцна адрозніваецца ад пачутай у Кракаве. Цэлы тыдзень праляжала ў ложку і праплакала, бо не ўмела так размаўляць".

Здараюцца выпадкі, калі асобы, што належаць да стыгматызаваных этнічных груп, нават змяняюць свае ўласныя імёны і прозвішчы на ўласцівыя дамінаючай нацыі:

"Жыве ў нашай вёсцы хлопец, які меў беларускае прозвішча Кіслы. Калі збіраўся паступаць у паліцэйскую школу, баюся, што такое прозвішча перашкодзіць яму ў гэтым, і вырашыў змяніць яго на адпаведнае польскае. Быў Кіслы, а цяпер — Квасьнеўскі. Але ў тую паліцэйскую школу так і не здолеў паступіць!"

Нярэдка сутыкаюцца з фактамі непрыняцця, адмоўнага стаўлення да вывучэння і публічнага ўжывання іх мовы прадстаўнікі кашубаў, на што звярнуў увагу ў сваім дакладзе заснавальнік вядомай кашубскай школы ў Гладніцы, аўтар выдадзенага ў Гданьску "Кашубскага буквара" Вітольд Баброўскі. Кашубы, што спрадвечна насялялі паўднёвае ўзбярэжжа Балтыйскага мора ў межах цяперашняй Польшчы, здолелі, нягледзячы на страту ўласнай дзяржаўнасці яшчэ ў XIII стагоддзі, захаванне і іншэтычнасці і іншэмоўным атачэнні сваю мову, у тым ліку літаратурную, нацыянальныя традыцыі, усведамленне этнічнай адметнасці. Асобна варта адзначыць факт уяўлення кашубскай мовы і культуры ў адукацыйнай працэсе. Так, у 1990-х гадах быў утвораны першы Кашубскі агульнаадукацыйны ліцэй у горадзе Брусы,

дзе выкладаюцца кашубская мова, літаратура, традыцыйная кашубская культура, а ў Гладніцы пад Гдыняй адкрыта пачатковая школа, увесць дыдактычны працэс у якой ажыццяўляецца на дзвюх раўнапраўных мовах — кашубскай і польскай. Адмова ваяводскіх улад адкрыць у Гладніцкай чатырохгадовай школе 5-ты клас і тым самым даць яе вучням магчымасць працягваць навучанне па-кашубску прывяла ў верасні да забастоўкі бацькоў навучанцаў. Кашубская мова ва ўсё большай ступені становіцца сродкам этнічнай самаідэнтыфікацыі гэтага нешматлікага славянскага народа. Дарэчы, "кашубскі дэсант" на беларускай зямлі быў адным з самых прыкметных: ажно чацвёрта вядомых навукоўцаў з Паморскага ваяводства Польшчы выступілі на канферэнцыі ў Брэсце.

З цікавасцю былі сустрэты на канферэнцыі таксама даклады прафесараў, доктороў навук Э. Дарашэвіча, Э. Іофе, А. Ляўко, Я. Бабосава з Мінска, М. Кухарава з Гомеля, А. Кандрашэнкава і С. Вострыкава са Смаленска, Ю. Юркенаса і Л. Бурэнінай з Вільні, С. Яцкевіча з Брэста, М. Барысава з Якуцка, К. Косака-Глуўчэўскага, Т. Малішэўскага, В. Чэрвінскага (усе з Гданьска), кандыдатаў навук, дацэнтаў В. Белазаровіча з Гродна, Л. Піскун і Л. Лісоўскага з Мазыра, І. Сінчука і В. Мазанік з Мінска, Д. Дука і С. Касцюкевіч з Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта, іншых вучоных з Беларусі і прадстаўнікоў беларускай дыяспары. Наступную, трэцюю, канферэнцыю намечана правесці ў Брэсце 10—11 лістапада 2002 года. Сяргей ЯЦКЕВІЧ, доктар навук, прафесар.

ЛІТАРАТУРНАЯ СТАРОНКА

Сакрат ЯНОВІЧ (Польшча).

ЗАПІСЫ
ВЕКУ

МРОІ ПРОШАПАНА

Агатка, пажылая жонка Прошапана, зацяжарыла ў памятную сушу, калі людзі ледзь маячылі ўжо ад знямогі. Прошапан — неак няўдала — пахвальваўся гэтым і, каб узвысіцца над недарэчнымі халопамі, шторанку галіўся да самое сінечы скуры на барадзе. І хоць дзесяці Прошапанам хапала і без таго, і бяды ад яе, але ў той раз адбывалася ў іх нешта ўсё ж радаснае... Яны, пакуль і самі добра не ведалі, што менавіта. Агатка не адразу пасвятлепа на твары, відаць, падумаўшы пра свае пад пяцьдзесят, у якія жанчына не павінна нараджаць; як вядома, ператварэцца тады яна ў бабу (мужчына ж горбіцца ў шэсцьдзесят).

Бог, прытым, не скупіўся Прошапанам на ўдачу. Дарослыя сыны, як угледзелі маці зноў з жыватом, шпарка і багата пажаніліся з забеластоцкімі мазурыцамі. Гэта далася ім доўжыцца проста, бо мазавецкім гапльчак імпанавалі — ліцьвінскіе пароды — мужчынікі, бамбізіг пад бэлькі ў столі ў мухаройных халупах. Не адно ў якасці парабкуючых прымакоў на тых гектарных раўнінах; паказалі сябе ў пасцелі ўстойлівымі дубаснікамі, непараўнанымі з тутэйшымі задыханымі заморанікамі.

Прошапанок тым часам ажно падспеўваў ад задаволенасці, пераважна, сяк-так чужыя ў маладосць легіянерскія паходныя песні або і бальшавіцкую "Кацюшу", калі не было каго дома са сваіх палякаў (Агатка ўпалохана супыняла: У пекле з маскамі згарыш!).

Прошапан не быў бы Прошапанам, калі б ад такога сваяцтва не пачуваўся ён у сёмым небе! А яшчэ і нічога яму не каштавалі тыя раптоўныя вяселле за вяселлем. Ці ж выдаткамі назавеш гэта тое, што надаў быў хлопцам хатняга добра, вышніпаранага на пыльным гарышчы, у пасажных куфрах? Прысадызісты нявесткі з фанабэрлівых жа хутароў абдорулі яго "эквівалентамі"; навусянькім касцюмам з амэрыканскага барахла каторасці паддэбрылася. А піў-напіваўся на "актах вэсэльных", мала не выпрасціўшыся пад плотам у ванітаванне! Моцна весяліўся Прошапан! Крыху з потайнай згрызотаю: спасланія лёсам сваты і сванькі чамусьці паказаліся малютамі, бы японцы, а ўжо ж клубастая Агатка рассядалася сярэд іх шырокакрылаю квактухаю.

Гадаваліся ў Прошапану таксама і дзяўчаткі, даволі лытастыя падлеткі. Трэба ж упільнаваць курачкі, каб кавалерка не схопіла за чуб зіркасцейшую якую. Потым будзе не дапытання, хто рагатусе насала-

дзіў... З дочкамі вечны клопат. Жанатыя браты, на шчасце, не забудуць пра сяцёр: куртатаму мазуру толькі давай русінскага гамата!

Камбінаваў Прошапан самым розумам: бацькі бацькамі і на тое яны і бацькі, каб сыці капі-небудзь у магілу, пакінуўшы ўсенька нашчадкам сваім. Значыць: Прошапан і Прошапановічы з Прошапановічанкамі раней або пазней накладуць рукі на тамтую шляхцюкоўшчыну — з умураванымі хлявіскамі, стадоламі на два такі, спружыназвоннымі машынамі палявымі ў шопах, трактарамі нямецкае маркі, уробленымі паплеткамі пад пшаніцу і цукровыя буракі, сасновікамі на ўзгорках, з якіх не адзін дворык з пёўнікамі ў шчытах адгруквацьме. Прошапан аж дубянеў, калі занадта надумаў думае: жарты, такія магчымасці!

Яксьці не прыходзіла яму ў галаву, што і сам ён напраўду некалі памрэ. Шчаслівія або зайздрослівыя не дапускаюць да сябе смерці.

Прошапан заеўся быў і тыднямі не браўся за чарку, збіраючы грошы, вось, на атлас анатоміі жанчыны. Парфумная беластоцкая курва падманула яго набыць і атлас мужчыны, асабліва з дататкам палавых органаў ды іхніх папулярных хвароб. Ён, бач ты яго, пажадаў навукова даведацца пра ўмовы напаткаўшае цяпер шанцоўнасці. Наглядзеўшыся каляровых кішак ды страўніка, усяго таго мясніцкага балагану ў целе, узяло Прошапана бяссонне. Не адыходзілі ад вачэй і тыя органы, то ў выглядзе рэзанага кімсьці сальцісончыка, то нахштатп трэснутага ад пераспеласці гарбуза... — Ужо ж насохся ад уздзіву, што людзіна так быдлічая!

Прошапану далей рупіла часьціцы. Закінуўшы дакторскія малюнкі ў апухі, каб Агатка не пабачыла нутрыны жудасці або дзяўчынытыя не ўведалі пра венерычныя фокусы, ён пацішэў у чаканні родаў у бабы. Гэта яму нясцерпна доўжылася, і Прошапан час-часам даставаў назад медычныя фаліянтны, сцішна зашыўшыся з імі ў закутак пад кроквалі, пакуль мышы не паелі, сцерабілі перш вокладкі, а затым і непрынадную сярэдзіну з ілюстрацыйнымі бабахамі. Яго энергія абярнулася на дачок: чаму яны памалу растуць? Ён прыемна ўяўляў іх сабе ў вэлюмах, гаспадынямі ў гербавых радзінах, радзіцелькамі патомных паноў, далікатнымі і белатварымі, без мужыцкага загару на шчоках, плячах і грудзях... Замілаванасць Агаткаю то слабела, то мацавала ў ім.

Зразумеў Прошапан, што настаяцца дзяці — гэта залаты інтарэс! Папаву гміны можна імі пасля абсады і вой-

ту ў сакратаркі каторую свежарослую харашую падбукторыць, каб падаткі меншыя прысылаў плаціць. Але, на жаль, Агатка не здолее больш. Няма іншае рады, як замену ёй шукаць? Прошапан спачатку жахнуўся ад такога здогаду, бо ведаў: Бог не пахваліць і смехаты ў народзе начаўпецца, што хоць ты ў сабакі вочы пазычай! Тым не менш мазгаўня працавала, і выйсце як быццам знайшлося: немаўлятак падкідаць будуць Агатцы падкупленыя распусніцы, а ёй столькі тае работы, што прыкідвацца аднова пузатай... Падлічыў кошт, параіўся са знаёмым пайдаком, і план гатовы.

Калі Прошапан растлумачыў усё Агатцы, дакладна і дэталёва, з падрахункамі, яна ні то засмялася, ні то заплакала. Пасядзеўшы ў задуменні за сталом у пакоі, куды не пусквалі смергеляў, нічога не сказаўшы, угрэла свайму Прошапану ў гладкую ды пахкую ягоную морду, ажно зазіхацела яму вялізнай пямпачкаю і задраў ён доўгія ногі, мала-веля не чапіўшы ботам нізкую дзеля аздобы жырандолю.

— Яшчэ раз такое мне скажаш, яйца табе выражу, — пачуў ад жонкі ціхую праўду (каб дзятва не пачула).

Прошапан неўразуменна матлянуў булавою, стрыжанай пад свістную з рок-гуртоў, і аблэг на падлозе з квяцістым дываном, крыху нагадаючы сабою дбанна дагледжанага нябожчыка, які павінен быў яшчэ жыць і жыць.

І так, радасць у Прошапана аказалася нядоўгай. Ён і не вельмі смуціўся, але кінуў хадзіць выгаленым штодзень і па-афіцэрску выпрастаным. Вярнуўся ў мужыцтва ды не настолькі, каб у нечым не вызнавацца з натоўпу. Сыноў засмактала, спападнае ім, багаце; дочкі падрасцілі непрадбачальна марудна; Агатка цяжарыла ўсяго шосты месяц...

Прошапан, аднак жа, нешта аплачуваў, не здаваўся, але заўзята маўчаў, каратаючы дзень да вечара ў гаспадарцы.

КОЛЕВА ЧАРКА

Добры хлопец Коля хліснуў гарэлкі, калі, набыўшыся ў Амэрыцы, прыпёрся назад. От, са страху бадай, чым ад радасці. Вельмі магчыма, зрэшты, што ад усяго пакрысе... Бо жонка жонкаю, але трэба ж было яму аднавіць штат у фірме. Кампанійцы, ушчаперыўшыся за посткамуністычны капіталізм, схаладнелі тым часам, бы нейкія еўнухі. Коля зразумеў, што гэта такое чаўпецца: вітальныя абдымкі цяпер нічога не значаць, не больш за фальклор на сцэне. Сялянскі ў ім інстынкт самазахавання ды практыка багатыраватых бацькоў падказвалі: трэба тут самагонкі! Дастаў бы яе ў лесуноў або ў падбеластоцкіх дэгенератаў, не зважаючы нават на рызык сесці ў турму. На шчасце, ажно гэтка адчайнасць аказалася лішняй.

Коля пасучыў быў кароткімі нагамі плебея ў прымітыўны гандаль-дом з камічнаю шылдаю ДАЛІКАТЭСЫ. Грудзістая прадаўшчыца там, беспамылкова пазнаўшы пана па халявах, наставіла на прылавак перад Колям батарэю снарадападобных бутлягаў з дэнатуратна-сінімі галоўкамі: тання і многа. Адгадала ж яна, каго ён учасце. Фундацыя каньякоў такім — гэта смешнае непаразуменне: шклянкі выпіваюць і яшчэ абгавораць, што блашчыцамі смярдзіць...

П'янку інаўгураваў былі Колін бос, кульнуўшы першыя сто грамаў градуснае атруты. Па тым, як вырачыўся ён пасля і спападна гомтаў закусць, Коля ўцяміў, што справы пойдуча на пад. Але гэта чамусьці пуганула дамоў спужбовых бабаў... Таксама і спабакоў неўзабавку. Засталася эліта і ён, Коля. Ні спачатку, ані потым не даходзіла да ягоных мазгоў сцішная тая драматычнасць узніклай яму сітуацыі аднаго на траіх. Даверліва засеў насупраць здаравых варацілаў. Бяда, бы павук са столі, павісла над ім.

Не піў мала, каб не абразіць уфундаваных. Ратаваць сваё хілае здароўе вырашыў, аднак жа, безнадзейна позна. Самы бязвінны спосаб для гэтага — выйці ў туалет, што не выклікае падазрэнняў у надуманасці змысца. Так і ўчыніў. Паспеў у апошні момант: пачаліся аслабляльныя адрыжкі... Памятаў яшчэ, што хапіла яму мацаты растапырыцца над умывальнікам.

Закруцілася ўсенька ў галаве каляровай кінастужкай падарожнага фільма пра звяроў Афрыкі: рыкалі ільвы, трубіў слон, гагаталі гіены, бубнілі там-тамы, нешта свістала і гікам гікала... У рэшце рэшт угледзеў над сабою таўстазадую негрыцянку ў раскалыханай спадніцы, якая спакала прыпадобнілася да начное старажоўкі Фені з яе смешна-польскім крыкам "А цо пан запаскудзіўся, бы дзеўка ў першую ценжу!"

Гэта страшэнна паўплывала на Колю! Нагадаўся яму нью-йоркскі Гарлем, адкуль гопаў сярэдзінаю стрыг-асфальту, шчасліва ашаламіўшы пляскачых чарнохоў расейскімі мацюкамі. Асцерагаўся з гэтым нумарам на задворках польскага Грынпойнта, дзе анёл розуму злітаваўся над Колям, шагнуўшы яму паабяцаць тутэйшым панажоўшчыкам уз'яднаць Беларусь з Польшчай... Дурні паверылі, і Коля застаўся ў жывых.

Элітная троіца знепакоілася невяртаннем Колікі. Кіруючыся на гармідар у дамскім, чамусьці, туалете, не памыліліся: убачылі Колю на падлозе, над ім жа сакатліваю бабу і смяшліваю, аднекуль, паненку. Сам ён рабіў уражанне піцэіста-пераростка, якога толькі што экстэрнам школілі на мужчыну... Колька знямогла засынаў, і яму яна ляскалі па шчоках, каб падымаўся, аднак, ды пайшоў ужо сабе да мамы, да таты. Прыгледзеўшыся пацверзенымі вачыма да букету ружаў на Колінай кашулі, эліта апазнала накрушыванае ім нястрымна французскае "салют", якім частаваліся пад чарку... Тая агледзіны не маглі закончыцца іначай, як тым, што геалагі называюць вулканічным эфектам або ажываннем кратэраў.

Усе чацвёра затым апынуліся ў шпіталі, у заразнай палатце. Іх усяляк абследавалі і яшчэ звалі верталётам у цэнтр рэдкіх хваробаў, дапусціўшы дыягназ інфекцыі сюды неразгаданае эпідэміі, што ўзялася ад інтымнага кантакту чалавека з асаблівым гатункам афрыканскай малпы ў кангалезскіх джунглях. У гэтым вінаваты быў зноў Колька: ён непатрэбна прамовіўся перад тымі канаваламі, што выязджаў быў з Еўропы ды братаўся, хоць і няўдала, з патомнымі чорнага кантынента...

Пасля ўсяго гэтага эліта сцяміла, што з Коленька кашы не наварыш і бяспечней будзе адвязацца ад яго.

НАЕЗД
НА ХАМУТОЎ

Святы Франак, што баўся дзяўчат і ўсё пекненка казаў "дзянкуе" і "дзянкуе", чамусьці дастаў па зубах ад высранскіх кавалераў на музыках у лесуноў; у нашым Жыдоўскім завулку закіпела. Падшпаркі спепацелі на напухлую, бы сліва, губу Святога. Ён мацюгаўся, але, згледзеўшы спеючых дзяўчынак у плойме смургеляў, хаваўся ў хату.

Заходзілі да Святога Франка сябры, і стала вядома, што хамутам дастанецца за яго. У слэсара Роварчыка тым часам даводзілі яны да ладу свае матацыклы. Валтузіліся з вайсковым матарам, што са зручнаю лодкаю кулямётніку... Моцнае ламарэндзе гэтае магло перці на сабе трох хлапчугоў з камянямі за пазухаю. Нехта з іх прывалок заезджанага савецкага "Іжа" з прычэпкаю пад брызентам, так што тэхнікі не бракавала.

Камандзеры Чорны Грышка з Браварнай. Ваўчыца, смольнай пароды яго сястра, нарыхтавала бойкіх яблыкаў, нашігаваных якойсьці ўдлівай поскуддзю. А кожны сам сабе прыдбаў шворань, абгорнуты дзеля няпознатку газетаю.

Засталося чакаць танцаў на Спаса ў тым Казповым Лузе.

Як толькі надышло тое свята, Чорны закамандаваў збірацца ўсім пад вечар за спаленай у вайну гарбарнай Срупа. У гэтым — някідкім у вочы — месцы каторы раз прымеркавалі, што і як будзе; затым пагазавалі да казлоўцаў. Кіраваліся не на голую шашу; няспешна пэрхалі ўтравелымі дарожкамі ў палях, раз'яднаўшыся адны ад адных, усё роўна што чужыя (канцэнтрацыя напрыканцы).

Чорны Грышка, набыўшыся польскім капралам, ведаў тактыку ды спосабы. Узяў з сабою Святога Франка, каб апазнаваў мардабойнікаў.

Купіў мой таварыш машыну. Не новую, канешне, але вельмі надзейную. Правагузіўся з ёю тыдні з два, прывёў у парадак. Адрэгуляваў рухавік, вылізаў цёмна-вішнёвы кузаў. Машына стала як цацка. І запрасіў мяне пакатацца. Дакладней, каб я яго пакатаў, таму што ён пакупку яшчэ і "абмыць" вырашыў, а пасля ж "абмывону" за руль не сядзеш. Тут я і спатрэбіўся б. Вырашылі з гэтай нагоды паехаць на прыроду. Узялі яшчэ дваіх нашых сяброў, набралі правізіі для абеду на траве, і гаспадар машыны, Віцька Казак, з ветрыкам памічаў нас у бліжэйшы лес.

Месца знайшлі добрае — на беразе маленькай лясной рачулі, у ценю маладзенькай бярозкі. Размясціліся, палюбаваўся крыху прыродай, вызначылі нага-

Дадому не траплю, на рабоце ад начальства атрымаю...

Прытуліўся да машыны і таксама замоўк. Ціха ў лесе. Сінічкі ценкаюць, недалёка сарока стракача. А адна дык усё вакол нас круціцца: у траве скача, у кустах шамаціць. І ціха так, пашліёнску. Думаю, рэшткамі нашага абеду хоча пачаставацца. Потым зірнуў на яе, калі яна ўзлятала, і зразумеў, чаму яна такая ціхоня. Аказваецца, у яе гняздо на бярозцы, пад якой мы ўладкаваліся. Каб не прыцягваць нашу ўвагу, яна і мітусіцца моўчкі туды-сюды, рамантуе сваё жылло, цягае галінкі і іншыя камплектуе чыя. Вось і зараз нешта ў дзюбе прыцягнула... Ага! Тут я ўспомніў, што чытаў, як сарокі цягнуць усялякія бліскучыя прадметы ў сваё гнёзды. І мяне азарыла.

САРОКА-ЗЛАДЗЕЙКА

мі тэмпературу вады, але смелых, каб пакупацца, не знайшлося. Таму расклаў невялічкі агонь і пачалі "абмываць" машыну. Размовы, канешне, пайшлі пра яе, вішнёвую "Ладу"-васьмёрку. І гледзілі яе, і ў "вочы" зазіралі, і з буферам чокаліся, і на ўсе чатыры колы "вогненнай вадкасцю" пляснুলі, і па палянцы з песнямі праехаліся. Павесаліся добра. А потым прыляглі на спальніках і дружна заснулі.

Тым часам сонейка ўніз пакацілася, стала да вяршынь дрэў набліжацца. Мы вырашылі збірацца дадому. Сабралі і спалілі ўсё смецце, вогнішча загасілі і прысыпалі зямлёй, склалі ў машыну ўсё, што засталася. І тут Віцька Казак азірае нас усіх і кажа: — Хлопцы, хто бачыў ключы ад машыны?

Я бачыў гэтыя ключы — яны пасля таго, як сябры пракаціліся па палянцы, ляжалі на спальніку. Сталі там шукаць — нічога не знайшлі. Вырашылі, што разам з рэчамі ў машыну закінулі. Выцягнулі нанова ўсе нашы манаткі, усё ператрэслі — нічога! Што рабіць? Віцька Казак пачынае нервавацца. Аказваецца, на гэтай звязцы ў яго былі яшчэ ключы ад кватэры і ад майстарні на працы. І ўсе ключы ў адзіным экзэмпляры, паколькі Казак наш тады быў халасцямом. Значыць, не трапіць ён ні дамоў, ні на працоўнае месца. А наконт працоўнага месца можа адбыцца вялікі скандал.

Усе мы ходзім навокал і каля машыны, зазіраем усюды. Знікла звязка, як у ваду канула разам з прыгожай серабрыстай бірулькай у выглядзе старажытнай манеты. Мы маўчым, а Казак час ад часу мармыча: "Чорт, што рабіць? Бог ты мой, як тут быць?

— Элементарна! — крыкнуў я.

Уся засмучоная кампанія паглядзела на мяне і вырашыла, што мой "дах" трохі з'ехаў з месца.

— Элементарна, Ватсан! — крыкнуў я яшчэ веселей. — Я ведаю, дзе тыя чортвы ключы! Яны там! — Я тыцнуў пальцам угору. Усе паднялі галовы ў неба, па якім паўзлі воблакі, быццам статак кароў вяртаўся ў вёску.

— Зразумела, — вяла рэагаваў Віцька Казак, — уся надзея на Госпада. А ён маўчыць.

— Гледзі ніжэй! Вось дом, у якім ляжаць залатыя ключыкі! — я паказаў на сарочына гняздо.

— З чаго ты ўзяў? — Лезь, не пытайся, пакуль гаспадарка ў хаце няма. А то наляціць, як арол, пачне цябе мучыць.

Віцька ўхмыльнуўся, зняў куртку і палез на дрэва. Мы сабраліся вакол ствала, каб паперажываць і даваць розныя парады: "стаў нагу прама", "стаў нагу крыва" ці "ўпоперак". Думаю, ад некаторых з іх Віцьку напэўна ванітавала. Нарэшце ён далез да гнязда. І тут сарока, якая сядзела ціха на суседнім кусце, застракатала. Потым да яе даваўся яе муж, і разам яны пачалі паліваць Віцьку доўгімі чэргамі сарочынага трэску, як з двух аўтаматаў. Але Казак гэтым не возымеў. Ён зазірнуў у гняздо ды як закрычыць: — Е-о-сць!

Выцягнуў ключы і пераможна падняў левую руку, як на футболе, калі забіваюць гол. І ўсё крычаў розныя пераможныя выклічнікі.

Тут трэба ўдакладніць, што бярозка была танкаватая, прыкладна адных гадоў з Віцькам, а Казак, нягледзячы на малады

ўзрост, быў мужык важкі. І гэта яго вага стала хіліць бярозачку ў бок рэчкі. Віцёк, пакуль крычаў пераможныя клічы, не заўважыў гэтага павольнага руху. Ды і мы не адразу скемілі. А калі кінуліся дружна падпіраць дрэва з адваротнага боку, было ўжо позна. Дрэва прагнулася, і Віцька вісеў на ягоным ствале, як сом на вудзілішчы. Мы ўсё яшчэ стараліся ўтрымаць дрэва і адначасова даваць парады: "Трымайся, браток!" або "Кідай ключы, аблягчы вагу!" Не ведаю, што думаў пра гэтыя парады Віцька. Але адказаў ён толькі адным словам: — Мама!

Потым пачуўся аглушальны "бултых", і мы зразумелі, што "рыба" сарвалася з вудзілішча. Рэчка была вузенькая і меленькая, ніжэй пояса, але Віцька ўмудрыўся ўпасці гарызантальна і ўвабраў усю магчымую вільгаць.

Калі зноў развялі касцёр і пачалі Віцьку распрацаваць, ён усё яшчэ не выпускаў з рук запаветныя ключы і, стукаючы зубамі, бубнеў:

— Што з-за п-прырода пайшла. Сар-рокі нах-хабна крадуць. А калі б-б ключы ўпалі ў рэчку? А там іх ш-шчупак цап? І шукай ветру ў полі...

Сарочы дуэт усё тарахцеў з кустоў, але не аўтаматнымі чэргамі, а як бы прыступамі агідна-скрыпучага смеху.

— Заткніцеся! — гаркнуў на іх Віцька. — Сарокі-зладзейкі! Пракурора на вас няма! — прыгваздіў іх Віцька і дадаў: — Асцярожней трэба быць з гэтым звяр'ём...

Малюнак Вячаслава ІГНАЦЕНКІ.

КОРАТКА

РАСЦІ, БАРАВІЧОК

Дзіцячаму санаторыю "Баравічок", што ў Дзятлаўскім раёне, споўнілася 10 гадоў.

Сёння ў гэтай здраўніцы лечыць сардэчна-сасудзістую сістэму, органы дыхання і кровазвароту. Да паслуг пацыентаў — механатэрапія, зала ЛФК, кабінеты масажу,

электрафарэз, інгаляторы з фітабарам, кабінет электрасну, ванны, стаматалагічны кабінет. Ёсць таксама стадыён, гімнастычная, трэнажорная залы і іншае.

Зараз у санаторыі будуюцца школа на 130 месцаў для вучняў 1—9 класаў, і хутка ўжо не трэба будзе вазіць дзяцей на заняткі ў райцэнтр.

Іосіф ЗАЯЦ.

КРЫЖАВАНКА АД Любові ІОНАВАЙ

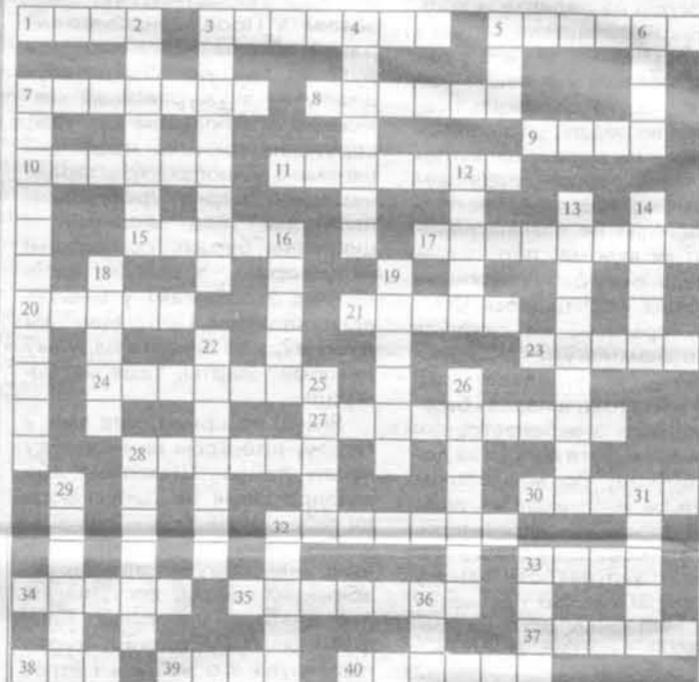
ПЕРАКЛАДЗІЦЕ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ.

1. Цель.
3. Фляга.
5. Гроздь.
7. Осанка.
8. Лежебока.
9. Язык.
10. Огурцы.
11. Парус.
15. Лошадка.
17. Вождь.
20. Исполни.
21. Юмор.
23. Мех.
24. Приобретение.
27. Грабёж.
28. Вывеска.
30. Сокровище.
32. Орудие.
33. Стихотворение.
34. Селезень.
35. Солнышко.
37. Журавль.
38. Аромат.
39. Знання.
40. Почёт.

ПА ВЕРТЫКАЛІ.

2. Вторник.
3. Ботва.
4. Отражение (в зеркале).
5. Звук.
6. Кофе.
7. Предчувствие.
12. Звезда.
13. Учебник.
14. Шорник.
16. Утка.
18. Течение.
19. Картофель.
22. Изречение.
25. Магазин.
26. Четвертина.
28. Шкворень.
29. Вереница.
31. Решётка.
32. Деньги.
33. Башня.
36. Корзина.

СПАБОРНІЧАЮЦЬ АМАТАРЫ ЛАЗНІ

Адкрыты чэмпіянат Мінска на спартыўнай сауне (на здымку) упершыню праводзіўся ў беларускай сталіцы. У ім прымалі ўдзел больш за 50 аматараў лазні, якія прэзентавалі на званне лепшага. Каб яго заваяваць, неабходна як мага больш прабыць у сауне, нагрэтай да

100 градусаў. Кожныя паўхвіліны на гарачыя камяні аўтаматычна выліваецца паўлітра вады. Лепшы вынік на чэмпіянаце свету, які ўжо тройчы праходзіў у Фінляндыі, склаў крыху больш за 13 хвілін.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКІ, ЗМЕШЧАНЫЯ ў №№ 49—50

- ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Старшыня. 3. Алесь. 6. Шпуля. 7. Шабля. 8. Кропля. 9. Ягня. 11. Кафля. 15. Свацця. 16. Сушня. 17. Лекцыя. 20. Хаваля. 23. Ляўконія. 25. Пуна. 26. Мытня. 28. Нядзеля. 30. Кавярня. 34. Лазня. 36. Вазоўня. 37. Дзея. 38. Няволя. 39. Краля.
- ПА ВЕРТЫКАЛІ. 2. Рапля. 3. Аплікацыя. 4. Чапля. 5. Зязюля. 6. Шырыня. 7. Шыя. 8. Куля. 10. Грэбля. 12. Друкарня. 13. Свяцільня. 14. Гульня. 18. Каня. 19. Цыбуля. 20. Хлусня. 21. Скрыня. 22. Дзядуля. 24. Жменьа. 27. Цесля. 29. Заваея. 31. Роля. 32. Шапя. 33. Доля. 35. Няня.

- ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 3. Капіва. 6. Паром. 7. Глянец. 10. Сага. 13. Фаза. 15. Склад. 16. Хроніка. 17. Гусар. 19. Сак. 20. Ода. 21. Стыляга. 23. Камедыя. 25. Куб. 27. Ака. 29. Кабала. 30. Аксаміт. 31. Атрута. 32. Артыст. 35. Сметнік. 37. Лаўсан. 39. Мода. 41. Факт. 43. Трыснёг. 44. Абмотка. 45. Джаз. 46. Арфа. 47. Палітык. 49. Конаяўка. 51. Знак. 53. Стаў. 55. Баксіт. 56. Рубанак. 57. Анкета. 58. Разлад. 61. Канвеер. 63. Прызба. 65. Эпас. 67. Анты. 69. Абноўка. 70. Тамарка. 71. Раб. 72. Ікс. 73. Аркан. 76. Успамін.

79. Аванс. 82. Раёк. 83. Сена. 84. Ацэнка. 85. Вясна. 86. Загана.
- ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Жабо. 2. Гонкі. 3. Класік. 4. Іск. 5. Аса. 7. Гаў. 8. Яма. 9. Цытата. 11. Адрына. 12. Ахвяра. 13. Фармат. 14. Згадка. 15. Скаба. 18. Робат. 21. Статыст. 22. Айсберг. 23. Каманда. 24. Ятроўка. 26. Уклад. 28. Казна. 33. Рагатка. 34. Трыялет. 35. Санітар. 36. Камінак. 37. Літаўра. 38. Аферыст. 40. Ордэн. 42. Крама. 47. Пасылка. 48. Кубанка. 49. Канверт. 50. Арктыка. 52. Абора. 54. Таран. 59. Асоба. 60. Даніна. 61. Каўчук. 62. Раманс. 63. Паркан. 64. Базіс. 66. Парода. 68. Тасьма. 74. Рант. 75. Арап. 77. Паяц. 78. Мана. 80. Ваза. 81. Нага.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубешнімі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

РЭДАКЦЫЯ:
Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛІЦЕНАК.
Адказны сакратар
Таццяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела — член рэдкалегіі
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнік
Віктар МАЦЮШЭНКА.
Спецыяльная карэспандэнтка
Яўген КАЗЮЛЯ.
Алесь МЯСНІКОЎ.

Нэллі ПРЫВАЛАВА.
Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

Паціцкі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 81.
Падпісны індекс у Беларусі 63854.
Тыраж 2 044 экз.
Зак. 3172.
Падпісана да друку 17.12.2001 г. у 12.00.

Наш адрас: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 213-31-97 (тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.

Газета набрана, зварэстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).